

Miljöinformation i en digital samhällsbyggnadsprocess

GISS-utredning 2022

Sweco Sverige AB
Uppdrag
Uppdragsnummer
Upprättad av
Dokumentreferens

RegNo 556767-9849
GISS utredning miljöinformation
30045337
Jenny Carlstedt
c:\users\seject\desktop\arbete\smartaresamhällsbyggnadsprocess\giss\rapport_giss_miljöinformation_221109.docx

1	Sammanfattning	4
2	Inledning	5
	2.1 Frågeställningar	5
	2.2 Syfte	5
3	Innehåll och målgrupp	6
	3.1 Avgränsningar	6
4	Bakgrund	7
	4.1 Digital samhällsbyggnadsprocess	7
	4.2 Miljöinformation i samhällsbyggnadsprocessen	7
	4.3 Initiativ, pågående regeringsuppdrag och regelverk för digitalt tillgänglig miljöinformation i Sverige	8
	4.4 Förändringar i planeringsprocessen	14
5	Genomförande	17
	5.1 Metodik	17
	5.2 Urval av informationsmängder	17
	5.3 Enkät och intressentanalys	23
6	Resultat och analys	25
	6.1 Riksintresse för friluftsliv	25
	6.2 Värdefull jordbruksmark	27
7	Slutsatser	30
	7.1 Allmänna slutsatser	30
	7.2 Slutsatser riksintresse för friluftsliv	32
	7.3 Slutsatser värdefull jordbruksmark	33
	7.4 Frågor som kvarstår	34
	Bilaga 1 Sammanställning enkätfrågor	36

1 Sammanfattning

Den här rapporten syftar till att ta reda på status avseende arbetet med att digitalisera miljöinformation. Dessutom undersöks vilken påverkan det kommer få på de aktörer som tar fram och nyttjar miljöinformation, såväl offentliga som privata. Slutligen redovisas slutsatser kring vad som redan nu kan och bör påbörjas av olika typer av aktörer för att effektivisera omställningen till digitala processer och snabba på återanvändandet av just miljöinformation. En del av slutsatserna innebär politiska beslut som naturligtvis denna rapport inte kan kräva, men som vi anser vore positiva för digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen.

Sedan flera år tillbaka pågår många olika regeringsuppdrag som drivs av olika statliga myndigheter och som alla har till syfte att skapa en digital samhällsbyggnadsprocess. Det finns även sedan flera årtionden tillbaka höga krav på att få in miljöinformation samt hållbarhetsfrågor i planprocessen, inte minst i plan- och bygglagen och miljöbalken. Miljöinformation används i olika skeden i planeringsprocessen och på olika geografiska nivåer och skalor. Dessutom har det på senare år genomförts förändringar i plan- och bygglagen som syftar till att steg för steg ställa krav på en digital och kontinuerlig samhällsbyggnadsprocess. Frågan är med andra ord varken ny eller utforskad.

Efter inläsning och intervjuer med berörda myndigheter och organisationer beslöts att vidare studera digitaliseringen och användningen av informationsmängden riksintresse för friluftsliv och analyslagret värdefull jordbruksmark. Dessa visade sig ha olika typer av utmaningar.

Arbete pågår inom de ansvariga riksintressemyndigheterna för att ta fram en specifikation och en informationsmodell för riksintressena som ett steg att fullt ut digitalisera hanteringen och användningen av riksintressena.

För värdefull jordbruksmark handlade utmaningen om begrepp och definitioner, särskilt skillnaden mellan brukningsvärd jordbruksmark och värdefull jordbruksmark samt vilket som ska användas när. Vad en analysmodell ska innehålla, hur den ska genomföras samt på vilken geografisk nivå är andra utmaningar.

En enkätundersökning genomfördes också. Denna bekräftade den bild som fanns kring användandet av informationsmängderna, samt vilka utmaningar som finns.

Slutligen bekräftar denna studie i mångt och mycket den bild som redan fanns. Det vill säga att det finns en lång väg kvar innan dessa, och andra informationsmängder, är fullt ut digitaliserade. Utmaningen ligger i att gemensamt definiera begrepp och metoder, att säkerställa tillförlitliga data från en säker källa som tillhandahåller sin data på en och samma plats samt att ha koll på versioner och levande länkar. Även om det är en bit kvar innan miljöinformation för planering finns digitalt tillgänglig är en av slutsatserna att det är bra för organisationer som arbetar med dessa informationsmängder att känna till det arbete som är på gång och att redan nu fundera på hur organisationen bör arbeta med dessa i framtiden.

2 Inledning

2.1 Frågeställningar

Sweco har under flera års tid följt och arbetat inom regeringsuppdragen som syftar till att förbereda Sverige för att digitalisera samhällsbyggnadsprocessen. Att informationen i samhällsbyggnadsprocessen ska vara tillgänglig digitalt i ett format som är jämförbart mellan landets kommuner och myndigheter, samt att den ska vara digitalt återanvändbar (det vill säga att den information som tas fram i en process ska kunna användas av de efterföljande processerna) ställer nya krav på hur vi ser på informationshantering och informationsflöde mellan de olika delprocesserna inom samhällsbyggnadsprocessen.

Vi vill inom ramen för denna utredning ta reda på status och kommande arbete från regeringsuppdragen avseende miljöinformation, vilken påverkan det kommer få på de aktörer som tar fram och nyttjar miljöinformation (offentliga och privata) samt om det redan idag finns aktiviteter som vi bör påbörja för att effektivisera omställningen till digitala processer och snabba på återanvändandet av just miljöinformation.

2.2 Syfte

Denna rapports syfte är att utreda vilka konkreta steg berörda aktörer (såväl offentliga som privata) som nyttjar miljöinformation kan börja vidta redan nu för att påbörja omställningen till en digital samhällsbyggnadsprocess. Utredningen ska även undersöka hur skapandet av mer effektiva och digitaliserade processer kan genomföras, där utredda informationsmängder kan delas, jämföras och återanvändas, vilket leder till besparingar av både tid och resurser samt mer kvalitetssäkrade beslutsunderlag.

Utredningen syftar till att komplettera pågående regeringsuppdrag snarare än att göra sådant som redan utförs inom ramen för dessa. En tidig dialog med ansvariga myndigheter har genomförts för att säkerställa att utredningen dels kan ta del av tidigare undersökningar, och att fokus blir ett komplement till dessa – utan att tappa fokuset på nyttan för GISS medlemmar.

3 Innehåll och målgrupp

Utredningen innehåller en kort summering av de initiativ som pågår avseende digitalisering av miljöinformation som en del av en digital samhällsbyggnadsprocess, en kartläggning och analys över hur två utpekade relevanta informationsmängder används idag i processerna regionplan, översiktsplan, detaljplan och bygglov – och utifrån detta slutsatser kring hur såväl offentliga som privata aktörer redan idag kan tänka för att börja ställa om till att arbeta med digital miljöinformation.

Målgrupp är samtliga aktörer som idag tar fram, använder, vidareförädlar och på andra sätt nyttjar miljöinformation i samhällsbyggnadsprocessen – med fokus på regionplane-, översiktsplane-, detaljplane- och bygglovsprocesserna. Som målgrupp för regeringsuppdragen är GISS medlemmar oerhört intressanta med den bredd som finns bland privata aktörer, kommuner, statliga myndigheter – och inom så många av de olika discipliner och branscher som påverkas.

3.1 Avgränsningar

Utredningen kommer endast att fokusera på informationsmängden riksintressen för friluftsliv samt analyslagret värdefull jordbruksmark. Läs mer om urvalsprocessen nedan.

Processerna som studerats är från region- till översiktsplan vidare till detaljplan och bygglov.

Processer och rekommendationer kring arkiv och arkivering ingår inte.

4 Bakgrund

Det finns idag ett flertal och parallellt löpande uppdrag och initiativ som pågår inom ramen för det som kallas "digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen". En fullt ut digital samhällsbyggnadsprocess underlättas av att samtliga aktörer som berörs är införstådda med det som sker, samt bidrar och är med och utvecklar våra nya gemensamma sätt att arbeta. Regeringsuppdragen som pågått och pågår är starten – och för vart och ett av de initiativ som sker på nationell nivå kommer krav ställas på berörda aktörer så som myndigheter, regioner, kommuner och privata aktörer att läsa in sig, skapa förståelse och ställa om sina processer för att få effekt av digitaliseringen och möjliggöra de visioner som har beskrivits.

4.1 Digital samhällsbyggnadsprocess

Sedan flera år tillbaka pågår många olika regeringsuppdrag som drivs av olika statliga myndigheter och som alla har till syfte att skapa en digital samhällsbyggnadsprocess. Information och geodata som behövs under samhällsbyggnadsprocessen ska kunna tillgängliggöras digitalt till alla aktörer som har behov av informationen. Lantmäteriet har exempelvis fått i uppdrag att titta på en nationell infrastruktur för att tillgängliggöra information, och Boverket ett uppdrag att säkerställa att regelverk och föreskrifter möjliggör en digital tillämpning.

Den nationella infrastrukturen för att tillgängliggöra geodata till alla aktörer inom samhällsbyggnadsprocessen har tagits fram av Lantmäteriet som en del i de pågående regeringsuppdragen. Lösningen kallas Nationella Geodataplattformen (NGP). Till den kan dataproducer (exempelvis kommuner eller statliga myndigheter) ladda upp digital information som kan vara till nytta för andra aktörer i samhällsbyggnadsprocessen. Aktörerna kan teckna avtal som konsumenter och ta del av informationen. Information som är behörighetsklassad kommer initialt inte att delas via NGP. De ansvariga myndigheterna, ledda av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), utreder för närvarande hur även dessa data ska kunna delas till personer som har behörighet framöver.

4.2 Miljöinformation i samhällsbyggnadsprocessen

Det finns sedan årtionden tillbaka höga krav på att få in miljöinformation samt hållbarhetsfrågor i planprocessen, inte minst i plan- och bygglagen och miljöbalken. Miljöinformation används i olika skeden i planeringsprocessen och på olika geografiska nivåer och skalor. Exempelvis är kraven på detaljering i miljöinformationen annorlunda i en översiktsplaneprocess jämfört med planeringsprocessen för att bygga en ny tunnelbanelinje. Det kan exempelvis handla om grönområdets utbredning, skyfallskartläggning eller artfynd. Som ett exempel kan nämnas att i en detaljplaneprocess utgör exempelvis artfynd i artdatabanken ett viktigt underlag medan artfynd vanligtvis inte utgör ett underlag vid upprättande av en så pass övergripande plan som en regionplan eller översiktsplan.

Geodata är ett viktigt analysunderlag för miljöbedömningar vid framtagande av olika fysiska planer, såsom region-, översikts- och detaljplaner med tillhörande miljöbedömningar. Det handlar om riksintressen, bullerkartläggningar, områden

med förorenad mark, skyfallskartläggningar, spridningsstråk med mera som analyseras och påverkar planens utformning samt miljöbedömningens analyser.

Med den senaste tidens högre ställda krav på ökad hållbarhet i samhällsbyggnadsprocessen genom internationella avtal och målsättningar såsom Agenda 2030, Parisavtalet och att klimatpåverkan blir alltmer synlig i samhället, finns ett allt större behov att kunna inkludera miljöinformation i såväl planeringsprocesserna som för att kunna sätta upp processer som möjliggör uppföljning. De egna verksamheternas högt satta mål om klimatneutralitet bidrar också till att mer information och nya verktyg för att hantera miljöinformation kommer att krävas och att miljöinformationen i planeringsprocessen får en helt ny signifikans.

Flera kommuner, byggaktörer och konsultföretag söker idag efter bra sätt att få in miljöinformation som en del av planeringsprocessen men också som ett verktyg för att både kunna styra mot och följa upp hållbarhetsmålen.

4.3 Initiativ, pågående regeringsuppdrag och regelverk för digitalt tillgänglig miljöinformation i Sverige

Förutom regeringsuppdragen kring en digital samhällsbyggnadsprocess finns andra pågående initiativ, regeringsuppdrag och regelverk som påverkar arbetet med miljöinformation. Nedan beskrivs några, men det kan finnas fler som inte tagits upp här.

4.3.1 PSI- och INSPIRE-direktiven

Miljödata påverkas sedan flera år tillbaka av EU-direktiven INSPIRE¹ (Infrastructure for Spatial Information in Europe) och PSI (Public Sector Information).

Regelverket INSPIRE fastställer bindande bestämmelser för att inrätta en infrastruktur för geodata inom EU och ställer krav på att miljöinformation som producerats av offentlig sektor ska tillgängliggöras digitalt. INSPIRE reglerar geodata och krävställer på format som möjliggör att de kan läsas och användas över hela EU, dvs interoperabiliteten. Syftet med INSPIRE är att ge bättre tillgång till offentliga geodata, för tillämpning i miljöfrågor, via tjänster på Internet. Myndigheter ska på ett effektivare sätt kunna utbyta data med varandra. I Sverige sattes Geodataportalen² upp för att uppfylla kraven från INSPIRE.

PSI-direktivet³ reglerar myndigheters skyldigheter att göra öppna data tillgängligt, men styr inte hur data är strukturerad. PSI-direktivet gav upphov till den svenska PSI-lagen (2010:566) som reglerar vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. PSI-direktivet har dock omarbetats under de senaste åren och ersätts nu med det så kallade Öppna data-direktivet⁴ (open data and the re-use of public sector information).

4.3.2 PSI2 och särskilt värdefulla datamängder

Som nämnts ovan gjordes för några år sedan en omarbetning av PSI-direktivet, och i det arbetet fick EU:s medlemsländer i uppgift att utreda vilka datamängder

¹ <https://inspire.ec.europa.eu/>

² [Geodataportalen | Lantmäteriet \(lantmateriet.se\)](#)

³ [Public Sector Information, PSI | SKR](#)

⁴ [Öppna data-direktivet - Regeringen.se](#)

som skapar stor samhällsnytta om de tillgängliggörs som öppna data. I Sverige fick Lantmäteriet uppdraget⁵. De kategorier av data som identifierats är:

- Företag och företagsägande
- Jordobservationer och miljödata
- Geospatiala data
- Meteorologi
- Rörlighet (mobilitet)
- Statistik

Som syns i listan ingår miljöinformation i de särskilt värdefulla datamängder som EU nu ställer krav på att medlemsländerna ska tillgängliggöra.⁶ Arbetet med att ta fram en EU-gemensam lista på vilka dataset inom dessa kategorier som berörs pågår fortfarande, och det finns ännu inga krav på tillgängliggörande.

4.3.3 Öppna data

1 augusti 2022 trädde en ny svensk lag om offentliga sektorns tillgängliggörande av data, den så kallade datalagen, i kraft.⁷ Lagen ersätter PSI-lagen och gäller samtliga offentliga aktörer - såväl statliga som regionala och kommunala. Även forskningsdata och data från offentligt ägda företag ingår bland de aktörer vars data berörs. Syftet med den nya lagen är att främja vidareutnyttjande av myndigheternas data, med fokus på öppna data där säkerhetskraven tillåter. Dock är inga särskilt värdefulla datamängder utpekade i den nya svenska lagen, även om det finns en hänvisning till listan som EU håller på att ta fram.

Den nya lagen innebär bättre möjligheter att ställa krav på att få ut data i användbara format, och ger också utökade möjligheter att överklaga om en myndighet inte kan tillgodose kraven. Med den nya lagen och de tillhörande särskilda värdefulla datamängderna som pekats ut och där arbetet har påbörjats med att se över hur dessa kan tillgängliggöras så ökar kraven på maskinläsbart format, möjlighet till bulknedladdning och API:er (application programming interface).

Genom lagen ökar kraven på myndigheterna kopplade till att tillgängliggöra öppna data. Samtidigt pekar flera utredningar på behovet av öppna data, inte minst Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) som påpekar vikten av mer öppna data som en del av samhällets digitalisering.⁸ I de tidigare utredningar som gjorts har Sverige placerats långt ner i de jämförelser som gjorts av tillgången på öppna data bland EU:s medlemsländer, som exempelvis sistaplaceringen på OECD:s lista år 2019 över ländernas mognad vad gäller digital förvaltning.⁹

⁵ [slutrapport---tillgangliggorande-av-sarskilt-vardefulla-datamangder.pdf \(lantmateriet.se\)](#)

⁶ [Open data – availability of public datasets \(europa.eu\)](#) (Datamängder anges i Annex)

⁷ [Om den nya datalagen | DIGG](#)

⁸ <https://www.mynewsdesk.com/se/digg-myndigheten-foer-digital-foervaltning/pressreleases/utan-satsningar-paa-oepphet-ligger-digitaliseringens-foerdelar-utom-raeckhaall-3205112>

⁹ <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/4de9f5bb-en.pdf?expires=1665477857&id=id&accname=quest&checksum=3074D32401A3C0F24CF15BF2EAC8F786>

4.3.4 Geodatarådets handlingsplan och arbetet med “vita kartan”

Lantmäteriet är den myndighet som har i uppdrag att samordna geodataområdet nationellt, dvs att utveckla och förvalta den nationella infrastrukturen för geodata tillsammans med kommuner, länsstyrelser, andra myndigheter och organisationer. Som stöd och rådgivare i uppdraget finns Geodatarådet¹⁰ som består av 14 statliga myndigheter som arbetar med frågor som rör geodata. Geodatarådet ansvarar för att ta fram en nationell strategi och en handlingsplan¹¹ där den nuvarande handlingsplanen gäller för åren 2021–2025. De fyra övergripande målen i strategin är:

- Geodata är öppna
- Geodata är användbara
- Geodata är tillgängliga
- Samverkan är väl utvecklad

Kopplat till strategin har fyra samhällsutmaningar identifierats, dessa är:

- Hållbar stadsutveckling
- Smart landsbygd
- Klimatanpassning
- Ett säkert och robust samhälle

Tillgång till digital och användbar miljöinformation är viktig för var och en av dessa utmaningar, och det är bra att bevaka och känna till de arbetsuppgifter och utredningar som rådet genomför inom ramen för handlingsplanen.

Ett av dessa utredningsområden är en kartläggning av det som kallas “vita områden i kartan”, dvs områden där vi saknar digitalt underlag av bra kvalitet. Under samhällsutmaningen smart landsbygd leder bristen på bra geodata till problem vid digitaliseringen av jordbruk och skogsbruk.

4.3.5 Digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen

Digitaliseringen av samhällsbyggnadsprocessen har nämnts ovan och drivs idag under flera olika pågående regeringsuppdrag, där Lantmäteriets uppdrag inom Smartare samhällsbyggnadsprocess och Boverkets uppdrag om fler lösningar som främjar en enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen i en digital miljö är två viktiga delar.

Samhällsbyggnadsprocessen är komplex och förutsättningarna för planer, lov samt miljöprövningar och tillstånd är beroende av underlag som är geografiskt relaterade. Sådant underlag är i dag inte tillgängligt i digitalt standardiserat format. Boverket har haft flera regeringsuppdrag som syftat till att förenkla, standardisera och digitalisera planeringsunderlag, datamängder och beslutade regionplaner, översiktsplaner och detaljplaner. Det pågår även ett intensivt arbete inom EU och nationellt inom Sverige för att snabba på digitaliseringen av geodata.

Genom hela samhällsbyggnadsprocessen är det nödvändigt att skilja på handlingar eller information under beredningen av ärendet och den beslutade handlingen eller informationen. I en digital värld är det lätt att söka, komma åt och sammanställa information. Det är därför viktigt att digitala tjänster tydligt

¹⁰ [Geodatarådet | Lantmäteriet \(lantmateriet.se\)](https://www.lantmateriet.se/geodataradet)

¹¹ [Geodatarådets handlingsplan 2021-2025 | Lantmäteriet \(lantmateriet.se\)](https://www.lantmateriet.se/geodataradets-handlingsplan-2021-2025)

kan särskilja den information som hör till beslutshandlingarna från den information som hör till ärendet eller processen. Gränserna mellan ärende och information suddas ut när de kan läggas ihop eller hittas gemensamt vid sökningar för en yta eller en volym.

Boverket har i samverkan med andra statliga myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner utrett möjligheten att skapa enhetliga digitala planeringsunderlag. Syftet med digitaliseringen är bland annat att underlätta arbetet med avvägningar mellan de allmänna intressena. Boverket har också inlett en dialog med de nationella myndigheter som har ansvarområden utifrån 3 kap. miljöbalken. Initialt har dialogen handlat om möjligheten att nå enhetliga digitala planeringsunderlag, men även vad ett underlag bör innehålla för att fungera specifikt i den fysiska planeringen. Utvecklingen av detta gemensamma arbete är betydelsefull för att skapa grundläggande förutsättningar för en digital samhällsbyggnadsprocess.

Boverket driver även ett arbete med digitala planeringsunderlag som har fokuserat på statliga planeringsunderlag, framför allt riksintressen. En referensgrupp bestående av personer från nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner har bidragit och gjort arbetet möjligt.

En av slutsatserna i arbetet är att samverkan mellan nationella myndigheter är nödvändigt för att statliga planeringsunderlag ska bli användbara i den fysiska planeringen. Den digitala mognaden, förståelsen för fysisk planering och förutsättningarna för digitalisering varierar kraftigt mellan olika myndigheter. I kommande arbete behöver därför en gemensam struktur och gemensamma begrepp fastställas, för statliga, regionala och kommunala planeringsunderlag så att de kan användas i såväl region-, översikts- och detaljplaner.

4.3.6 Boverkets arbete med regional fysisk planering

Denna utredning har valt att fokusera på delprocesserna regionplan, översiktsplan, detaljplan och bygglov. När det gäller region- och översiktsplaner pågår ett arbete inom regeringsuppdragen med att se hur dessa kan digitaliseras och tillgängliggöras i en digital samhällsbyggnadsprocess, detaljplaneinformationen har redan digitaliserats och nya regelverk har tagits fram för att säkerställa att dessa finns tillgängliga i digitalt återanvändbart format.

Genom att ta fram process- och informationsmodeller arbetar Boverket med att underlätta övergången till digitala regionplaner och översiktsplaner. För digitala översiktsplaner har Boverket tagit fram en ÖP-modell för hur geografisk planinformation kan struktureras, se utförligare beskrivning nedan. På sikt är det tänkt att modellen ska anpassas för att även passa arbetet med regional fysisk planering.

Processmodeller syftar till att säkerställa att alla som jobbar med regional fysisk planering, inklusive programvaruutvecklare, har en gemensam syn och utgångspunkt. I arbetet med en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess ingår även arbetet med digitala planeringsunderlag med fokus på statliga planeringsunderlag, främst riksintressen. Tillgängliggörandet av dessa digitalt gynnar även den digitala processen för regional fysisk planering.

4.3.7 Boverkets ÖP-modell och specifikation för ÖP

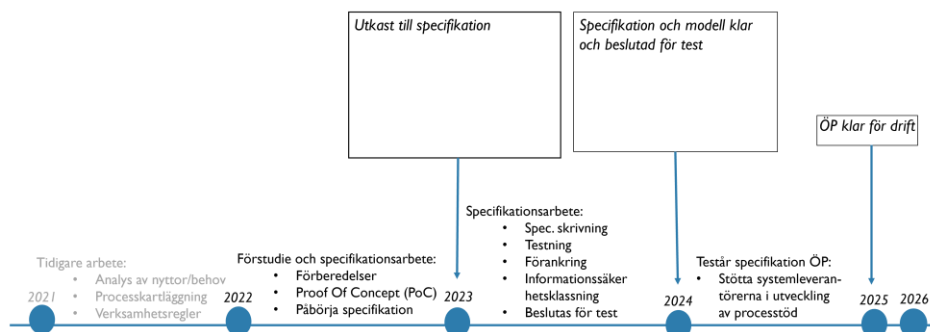
För att skapa en enhetlig översiktsplaneinformation har Boverket utvecklat en ny ÖP-modell. Den kan användas som grund för att bygga upp nödvändiga

databaser, för utbyte av information mellan olika IT-system, för rapportering enligt kraven i lagen och förordningen om miljöinformation, för nationella tjänster och ett nationellt tillhandahållande av informationen. Om riksdagen så småningom beslutar att översiktsplanen ska kunna behandlas digitalt medför det att planinformationen omfattas av lagen och förordningen om miljöinformation (lag (2010:1767) om geografisk miljöinformation, förordning (2010:1770) om geografisk miljöinformation) och att landets kommuner måste tillhandahålla informationen enligt uppställda krav i INSPIRE-direktivet.¹²

Informationen i översiktsplaner är av nationellt intresse eftersom den kopplar till nationella och regionala intressen som staten måste känna till i frågor om bland annat bostadsbyggande och finansiering av infrastrukturprojekt. Underlagen är nödvändiga både som underlag för politiska bedömningar och för uppföljning av kommunernas planering. Det kan handla om hur kommunerna förhåller sig till riksintressen, statliga mål och program och andra uttalade statliga intressen.

Under hösten 2022 påbörjas arbetet med att ta fram en teknisk tjänst som på sikt ska bli ett API som kommuner och andra aktörer ska kunna använda för att bygga upp en digital översiktsplan. Det kommer bli motsvarande en planbestämmelsekatalog som idag finns för detaljplaner. Ett arbete med att ta fram en nationell specifikation för översiktsplan har också startats upp av Lantmäteriet tillsammans med Boverket. Den nationella specifikationen ska möjliggöra ett utbyte och återanvändning av digital översiktsplaneinformation. Figur 1 visar en övergripande tidplan för arbetet med en nationell specifikation för översiktsplanen.

PRELIMINÄR TIDPLAN FÖR ÖP-SPECIFIKATION

Figur 1: Bild från Lantmäteriets webinarium 2022-10-13, webbsänt informationsmöte Smartare samhällsbyggnadsprocess¹³

4.3.8 Krav på digitalt återanvändbar detaljplaneinformation

Från och med den 1 januari 2022 ställs nya krav på kommunernas detaljplaneinformation. Kommunerna åläggs att, för detaljplaner startade efter detta datum, följa Boverkets föreskrifter för detaljplan och planbeskrivning, samt tillgängliggöra dem nationellt i enlighet med informationsansvaret i INSPIRE-direktivet. Digital detaljplaneinformation är den första datamängden som identifierats i regeringsuppdragen kring en digital samhällsbyggnadsprocess som tillgängliggörs nationellt. I en förstudie som Lantmäteriet presenterade

¹² Samordning av Inspire | Lantmäteriet (lantmateriet.se)

¹³ Informationsmöte - status i projektet Smartare sam - Quickchannel

2019 identifieras upp till 150 datamängder som kan tillföra stor nytta för samhället, kommuner och privata aktörer om de tillgängliggörs på ett enhetligt och samordnat vis. Boverket är den samordnande myndigheten för planeringsunderlag, och i arbetet med att digitalisera samhällsbyggnadsprocessen innefattar det uppdraget också att samordna digitaliseringen av det planeringsunderlag som behövs för miljöbedömningar i planprocessen.

4.3.9 Bygglovsprocessen - så påverkas den

I alla de regeringsuppdrag som pågår pekats bygglovsprocessen och dess aktörer ut som vinnare i den digitalisering som nu sker i ovan nämnda regeringsuppdrag. Tillgången till digitalt underlag från region-, översikts- och detaljplaneprocesserna, i ett format som är enkelt att nå och använda i bygglovsskedet är en av de återkommande nyttor som påpekats med att digitalisera och ställa om planprocesserna.

För att detta ska kunna realiserats krävs att varje kommun ser över sina processer och hur informationen återanvänds. Uppdrag såsom "Får jag lov"¹⁴, ett Vinnovafinansierat projekt som drevs av Boverket tillsammans med kommuner, programvaruutvecklare, högskolor och myndigheter är ett av de projekt som drivits för att undersöka hur en digital samhällsbyggnadsprocess kan skapa nyttor vid bygglovshanteringen.

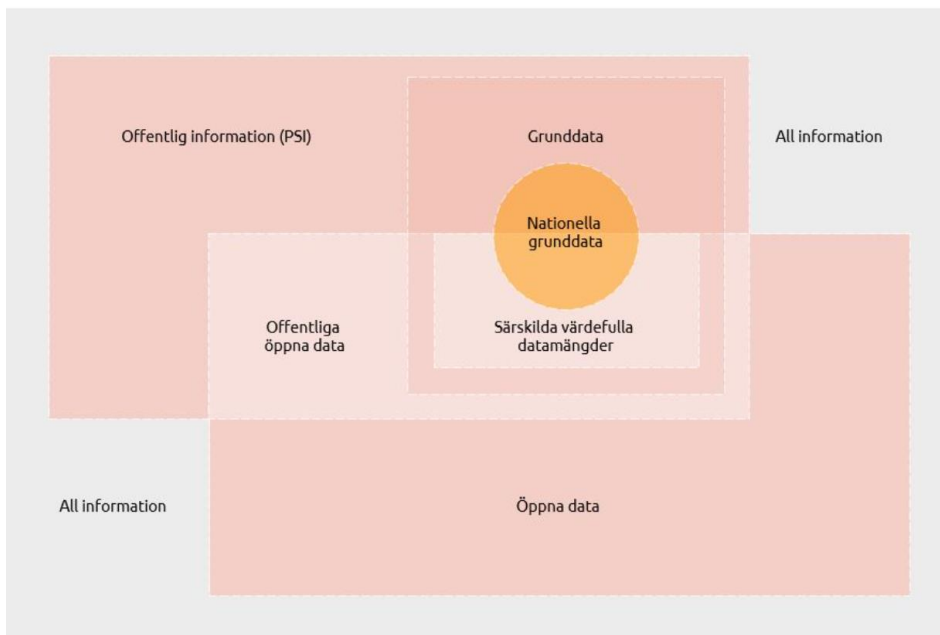
4.3.10 Grunddatauppdragen

DIGG leder på uppdrag av regeringen ett arbete med syfte att säkerställa tillgång till grunddata.¹⁵ I ett samhälle där en stor del av kommunikationen och processerna ska ske digitalt är tillgången till rätt data med känd kvalitet en grundförutsättning. Genom detta uppdrag vill regeringen se över vilka datamängder som kan anses vara av nationell betydelse och så pass viktiga i ett digitalt samhälle att de kan klassas som nationella grunddata. Dessa data ska produceras av en offentlig aktör, användas av flera konsumenter, vara viktig för samhället samt följa överenskomna regler, det vill säga ramverk. Nationella grunddata ska ha en tydlig informationsägare som kan säkerställa att informationen följer det framtagna nationella ramverket. Nationella grunddata ska finnas tillgängliga, vara uppdaterade och finnas i ett format som är läsbart och användbart för de intressenter som finns ute i samhället. Tanken är att allteftersom grunddatamängder anpassas till det framtagna ramverket blir dessa nationella grunddata, och målet är att samtliga grunddata på sikt ska vara nationella grunddata. En utpekad nationell grunddatadomän är fastighets- och geografisk information, i vilken flera olika informationsmängder ingår.

Miljöinformation som begrepp har inte inom ramen för grunddatauppdraget utpekats som nationell grunddata, men i den förstudie som Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet genomfört med fokus på riksintressen föreslås att riksintressen klassas som grunddata. I figur 2 finns en konceptuell skiss från förstudien som visar hur de olika informationsmängderna förhåller sig till varandra.

¹⁴ <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/digitalisering/far-jag-lov/>

¹⁵ [Nationella grunddata | DIGG](#)

Figur 2: Nationella grunddata utgör en delmängd av grunddata, särskilda värdefulla datamängder och offentliga öppna data. Grunddata ryms inom offentlig information och en del grunddata är öppna data. Alla särskilda värdefulla datamängder är grunddata och offentliga öppna data. Konceptuell bild på olika informationsstrukturer, källa: [Nationella grunddata | DIGG](#)

Grunddata ska enligt definitionen ha en tydlig informationsägare, och enligt rekommendationer från förstudien bör riksintressena tillgängliggöras från en plats med en tydlig källa. Grunddata som följer nationellt framtagna ramverk ska då kunna bli nationella grunddata.

4.3.11 Naturvårdsverkets arbete med miljöinformation

Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet utreder och tar för närvarande fram förslag på tekniska specifikationer och informationsmodeller för riksintressen för friluftsliv, kulturmiljövård och naturvård. Det är dock bra att känna till att Naturvårdsverket inte enbart arbetar med att ta fram ett nationellt tillgängliggörande av informationsmängderna riksintressen. Det pågår just nu också ett arbete att se över och standardisera fler av de informationsmängder som behövs för en miljöbedömning inom planprocessen. Bland annat samverkar Naturvårdsverket nära med Boverket för att integrera strategisk miljöbedömning i översiktsplaneprocessen. Just nu testas en första version av informationsutbytesmodellen för strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning för ÖP.

4.4 Förändringar i planeringsprocessen

Parallellt med de pågående initiativen som kommer av digitaliseringen påverkar även det utökade arbetet med en kontinuerlig översiktsplanering informationshanteringen i planeringsprocessen. Översiktsplaneringen ska få en större politisk betydelse genom nya processer, som alla kräver tillgänglig och digital information.

4.4.1 Planeringsstrategi

Som en del i en kontinuerlig översiktlig planering är processen med en aktualitetsprövning av kommunernas översiktsplaner sedan 1 april 2020 ersatta av en process som ska resultera i en planeringsstrategi. Enligt nya processen ska kommunerna anta en ny översiktsplan eller en planeringsstrategi senast två år efter varje ordinarie val. Planeringsstrategin ska redogöra för eventuella förändringar vad gäller planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet. Den ska dessutom bedöma i vilken utsträckning hela eller delar översiktsplanen är aktuell eller inaktuell. I de fall hela eller delar av översiktsplanen bedöms vara inaktuell ska planeringsstrategin redogöra för vilket arbete som behöver göras för att översiktsplanen ska anses vara aktuell. Det kan exempelvis innebära att kommunen kan påbörja arbetet med en ny översiktsplan, en fördjupad översiktsplan eller ett tematiskt tillägg för de delar som bedöms inaktuella.

Planeringsstrategin ska fokusera på de strategiska frågor som leder mot målen i kommunens vision med utvecklingen av den fysiska miljön. Länsstyrelsen ska leverera underlag till planeringsstrategin i form av förändringar i relevant lagstiftning, och nya nationella, regionala och mellankommunala planeringsunderlag av betydelse för kommunen sedan översiktsplanen antogs. Underlaget kan exempelvis innehålla information om nya eller ändrade riksintresseanspråk, förändrat regelverk kring klimatanpassning eller nya lagar kring artdataskydd.

Det finns en utmaning vad gäller den digitala informationsmängden i den kontinuerliga översiktliga planeringen och processen med planeringsstrategi. I arbetet med planeringsstrategin genomförs inga utredningar eller analyser med geografiska data. Planeringsstrategin genomför heller inga förändringar av innehållet i översiktsplanen. Däremot kan planeringsstrategin komma fram till rekommendationer om utredningar och analyser som behöver bygga på aktuell geodata. Den nya utredningen eller analysen ska kunna användas som en del i en kontinuerlig översiktlig planering och som ett underlag till en ny översiktsplan. Utmaningen handlar om att hantera en uppdatering av indata till en analys i en digital översiktsplan, utan att förändra förutsättningarna i en politiskt antagen digital översiktsplan.

4.4.2 Uppdateringar av MKB-direktivet

EU-kommissionen har tidigare framfört kritik mot Sveriges implementering av MKB-direktivet¹⁶ och riksdagen har därför fattat beslut om ändringar i plan- och bygglagen och plan- och byggförordningen¹⁷. 2 augusti 2021 trädde ändringar i kraft som bland annat syftar till att tydliggöra när och hur miljöbedömningar ska genomföras inom ramen för vissa plan- och lovprocesser för att stärka allmänhetens tillgång till information under detaljplaneprocessen.

Ändringarna innebär, avseende frågan kring tillgänglighetsförande, att allmänhetens tillgång till information och insyn ska förstärkas. Kommunen ska tillgängliggöra planhandlingarna i elektronisk form under samråd och granskning via sin hemsida så länge det inte strider mot annan lag. För kommuner som saknar egen programvara för visualisering, kan informationen publiceras i PDF, html-format eller liknande. Alternativt kan informationen

¹⁶ [Prövning av MKB-projekt - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

¹⁷ [Genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen Civilutskottets Betänkande 2020/21:CU24 - Riksdagen](#)

publiceras på kommunernas webbkartor, eller i en anpassad visningstjänst som baseras på de API:er som finns i NGP.

5 Genomförande

5.1 Metodik

Denna utredning har genomförts genom ett antal intervjuer, dels med de myndigheter som arbetar med de regeringsuppdrag som påverkar hanteringen av digital miljöinformation, dels av de användare av informationen som påverkas av nya digitala informationsmängder och processer. Inledande intervjuer har skett med Lantmäteriet, Naturvårdsverket, Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt Boverket. Inläsning har också skett på genomförda utredningar inom området.

Efter intervjuerna gjordes en bedömning och ett urval av vilka informationsmängder som var mest lämpade för att utredas närmare, och som skulle skapa störst värde för GISS-medlemmarna. Detta var nödvändigt då begreppet "miljöinformation" är brett, och inom ramen för denna utredning kan inte samtliga informationsmängder som då berörs studeras. Riksintressen för friluftsliv samt värdefull jordbruksmark valdes.

En enkät skickades ut för att samla in underlag som beskriver hur vi idag arbetar med riksintressen för friluftsliv samt värdefull jordbruksmark (i enkäten användes felaktigt begreppet värdefull åkermark). Enkäten gick primärt till samtliga GISS medlemmar, med kompletterande utskick till berörda organisationer som tänktes kunna komplettera den bild som GISS medlemmar gett. Det var bland annat kommuner och länsstyrelser utanför Stockholms län. Efter inkomna svar gjordes ytterligare kompletterande utskick samt intervjuer med fler intressenter för att fånga ett bredare användarperspektiv, exempelvis från byggaktörer, projektledare inom infrastrukturprojekt och kommuner som har erfarenheter som kompletterar bilden från enkäten. De inkomna svaren från enkäten finns analyserade nedan, samt bifogade i sin helhet i Bilaga 1.

Resultaten av enkäten, intervjuerna och inläsningen har analyserats och presenteras i denna rapport. Arbetet med utredningen och resultatet presenterades även på GISS seminarium 16 november 2022.

5.2 Urval av informationsmängder

I de inledande diskussionerna och intervjuerna resonerade vi kring flera olika informationsmängder. Det finns flera aspekter av olika informationsmängder som vore intressant att utreda och resonera kring. Med utgångspunkt i den begränsade tiden för att utreda och kartlägga informationsmängder och ta fram konkreta förslag har vi dock avgränsat oss till att endast analysera två informationsmängder. Nedan följer en redogörelse för vilka informationsmängder som diskuterats:

- Riksintressen
- Värdefull jordbruksmark
- Artdatabanken
- Skyfallskartering
- Strandskydd

5.2.1 Riksintressen

Riksintressen innehåller nationellt viktiga kvaliteter och värden inom utpekade geografiska områden. Syftet är att det ska bidra till att säkerställa att statliga

intressen tillgodoses i planeringsprocessen samt att de ekologiska förutsättningarna ska beaktas vid alla beslut som rör användning av mark- och vattenområden. Områden kan vara betydelsefulla av olika skäl, exempelvis natur, kultur eller friluftsliv. Riksintressena finns nämnda i 3 kap. och 4 kap. miljöbalken. 4 kap. miljöbalken berör områden med höga natur- och kulturvärden och i 3 kap. miljöbalken nämns de ändamål som gör att ett område kan vara av riksintresse. Totalt finns 14 riksintressen fördelade med informationsansvar på 12 myndigheter. Myndigheterna, och vilka sektioner de ansvarar för, finns angivna i hushållningsförordningen (1998:896).

En riksintressemyndighet tar fram områden som myndigheten bedömer vara av riksintresse utifrån uppsatta kriterier. Efter samråd med berörda länsstyrelser, Boverket och andra berörda riksintressemyndigheter, beslutar myndigheten vilka områden den bedömer vara av riksintresse för sin sektor. Områden av riksintresse ska redovisas i kommunernas översiktsplaner, vilka i sin tur utgör underlag för bedömningar i enskilda ärenden. Länsstyrelsen har ett ansvar att bevaka att riksintressena tillgodoses i den kommunala planeringen. Boverkets roll är att samordna de centrala riksintressemyndigheternas arbete med kunskapsunderlag och att ha en allmän överblick över hur bestämmelserna tillämpas.

Inom regeringsuppdragen har de berörda myndigheterna påbörjat arbetet med att titta på några av riksintressena – specifikt naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård - där det finns vissa intressentanalyser gjorda samt vid denna utrednings skrivande ett utkast till en specifikation och en informationsmodell för informationsmängderna. Naturvårdsverket är ansvarig för att peka ut områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv och Riksantikvarieämbetet är ansvarig för riksintresse för kulturmiljö enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Inom naturvård är det Naturvårdsverket tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten som är ansvariga myndigheter inom sina ansvarsområden. Ett område kan vara av riksintresse för naturvärden om det särskilt väl belyser viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling eller är ostört och inrymmer en stor mångfald av naturtyper. Urvalet av områden ska belysa utvecklingen av landskapet och visa mångfalden i naturen.

Områden som pekas ut som riksintresse för friluftsliv syftar till att stärka friluftslivets intressen i samhällsplaneringen så att människor får tillgång till mark och vatten långsiktigt. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna fick 2012 ett uppdrag av regeringen att se över riksintresseområdena för friluftsliv. Genom ett informationslager utgör riksintresset ett viktigt verktyg för den kommunala planeringen där Naturvårdsverket sitter som ansvariga för informationslaget. De utvalda områdena ska beaktas i den fysiska planeringen och vid tillståndsprövning. Länsstyrelserna ansvarar för att föreslå nya eller uppdatera områden och beskrivningar utifrån ny kunskap och nya förhållanden, särskilt utifrån de långsiktiga behoven av friluftsliv.

Riksintresse för friluftsliv är inget absolut skydd men Sveriges kommuner är skyldiga att ta hänsyn till friluftslivet i riksintresseområdena i sin översikts- och detaljplanering. Något som inte påverkas av riksintresset är pågående jord- och skogsbruk. Det finns för närvarande 336 utpekade områden som är riksintresse

för friluftsliv¹⁸. Naturvårdsverket vill genom översynen av riksintressen för friluftsliv:

- Stärka friluftslivets intressen i samhällsplaneringen för en långsiktig tillgång till mark och vatten för friluftsliv,
- se över sättet att värdera och peka ut områden som är intressanta för friluftslivet eftersom det har förändrats de senaste åren samt,
- utgöra underlag för miljöprövningar och för Mark- och miljödomstolen.

Riksantikvarieämbetet är ansvariga för utpekandet av riksintressen för kulturmiljövård. De är även ansvariga för att fatta revideringsbeslut och besluta om nya områden ska komma till eller om befintliga ska utgå. Länsstyrelsen ansvarar för kartunderlagen för samtliga riksintresseområden för kulturmiljövården.

Under diskussionerna kring urval att fokusera på kändes det rätt att ta med en av de informationsmängder som regeringsuppdragen utreder, för att kunna ta fram konkreta råd om vad som sker, när det sker, och vad vi som aktörer kan göra redan nu för att förbereda oss. Av den anledningen valdes riksintresse för friluftsliv som en av informationsmängderna.

5.2.2 Värdefull jordbruksmark

Jordbruksmark är ett samlingsbegrepp av åkermark eller ängs- och betesmark. Värdefull jordbruksmark lyftes som en intressant informationsmängd vid de intervjuer som gjordes med SKR och de myndigheter som ansvarar för regeringsuppdragen.

Klimatförändringarna förändrar den möjliga markanvändningen på jorden, och omfördelar balansen mellan var livsmedel produceras och konsumeras. Coronapandemin visade på sårbarheten i att transportera livsmedel runt jorden när gränser stänger och människor ska stanna hemma. En ökad grad av självförsörjning är attraktivt för att minska sårbarheten i händelse av att landsgränser behöver stängas, och har ökat i betydelse. Även Rysslands krig i Ukraina har visat på vikten av självförsörjning, och vilken betydelse Ukraina har för världens livsmedelsförsörjning.

Enligt 3 kap. 4§ miljöbalken är jord- och skogsbruk av nationell betydelse. Miljöbalken anger att "Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk."

Utmaningen ligger i att det inte finns en definition av vad brukningsvärd jordbruksmark är, eller nationell geodata som redogör för det. 1971 gjordes en nationell gradering av åkermarken i Sverige som delade in åkermarken i tio klasser avseende deras ekonomiska avkastningsvärde baserat på skördestatistik från 1969. Därefter har ingen uppdatering gjorts, men underlaget används fortfarande för att ange åkermarkens klassning. Brukningsvärdet kan definieras utifrån om fastighetsägaren ansökt om olika typer av stöd för att bruka sin mark, men det beror också på det geografiska läget, beskaffenheten och övriga förutsättningar, vilket alltså är unikt för varje plats. Resultatet blir att olika kommuner definierar brukningsvärd eller också värdefull jordbruksmark på

¹⁸ [Riksintressen för friluftsliv \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

olika sätt, och använder olika analysmetoder och källor för att analysera kommunens jordbruksmark.

Eftersom det inte finns någon nationell metod eller modell för att analysera, klassificera eller värdera värdefull eller brukningsvärd jordbruksmark finns flera olika metoder och indata i omlopp. De olika metoder som används för att klassificera värdefull eller brukningsvärd jordbruksmark innehåller olika typer av informationsmängder. Dessutom finns olika datakällor som kan användas i en analys över jordbruksmarkens brukningsvärde eller hur värdefull den är. Beroende på tillgången till detaljerade data kan analysen göras mer eller mindre utförlig, vilket såklart får en påverkan på resultatet.

En ytterligare utmaning ligger i vilket bebyggelsestryck som finns i kommunen och på dess jordbruksmark. I storstadsnära kommuner, och i tätortsnära områden kan det finnas ett högt tryck att exploatera jordbruksmarken i närheten av tätorten för bebyggelse. Det kan bero på flera orsaker, att byggbar mark inom befintlig tätort saknas på grund av topografi eller höga natur- och kulturvärden som inte medger förtätning. Sannolikheten att kommunen kartlägger jordbruksmarkens utbredning och analyserar dess brukningsvärde är då högre. I andra kommuner, utan ett högt bebyggelsestryck, finns en sannolikhet att kommunen inte gjort en analys över sin jordbruksmark. Inte för att jordbruksmark inte finns, tvärtom finns förmodligen stora arealer värdefull jordbruksmark, utan för att ett behov inte uppstått.

Frågan om att bygga på eller bevara värdefull jordbruksmark har blivit mer och mer aktuell de senaste åren. Dels på grund av att stora arealer av jordbruksmark bebyggs varje år, trots kraven i miljöbalken, dels på grund av ett förändrat världsläge på grund av klimatkris, coronapandemin och Rysslands krig i Ukraina. Länsstyrelserna och även andra aktörer bevakar frågan om värdefull jordbruksmark mer noggrant och ställer högre krav på utredningar vilket ökat behovet av analyser och en uppdaterad nationell klassning.

I Sverige omvandlas ofta de mindre värdefulla jordbruksmarkerna till skog, medan mycket av den värdefulla jordbruksmarken bli vägar, byggnader eller något annat som innebär att marken inte kan brukas i framtiden. Detta eftersom den värdefulla jordbruksmarken i form av åkermark ofta redan är platt och jämn vilket minskar behovet av sprängningar eller större markarbeten vilket kan vara enklare än att förtäta eller sanera ett industriområde och bebygga det. Däremot kan åkermarken bestå av lera vilket kan ge andra geotekniska utmaningar som också kan vara kostsamma.

Ett antal fall har prövats i domstol gällande vad som är ett allmänt intresse, och därmed möjligt att bygga på brukningsvärd jordbruksmark, och hur brukningsvärd jordbruksmark ska värderas (se exempelvis MÖD P 4087–15, MÖD P 5040–20 samt P 3488–20). Dessa domar kan komma att bli prejudicerande.

5.2.3 Artdatabanken

Information som finns i Artdatabanken samlas idag in flera gånger under planeringsprocessen. Informationen hämtas från artdatabanken på nytt när en detaljplan tas fram och återanvänds inte från tidigare planeringssteg.

Artdatabanken är en dynamisk databas där flera tusen användare har möjlighet att uppdatera den med ny information dagligen. Detta innebär att det nuvarande systemet är välfungerande i stora drag, men att varje utdrag endast ger en

nulägesbild. Återanvändning av information ur Artdatabanken/Artportalen är inte ändamålsenlig då den ständigt uppdateras.

Det finns en begränsning i artdatabankens användargränssnitt som innebär att informationen endast uppdateras på förfrågan, när en ny version laddas hem till den lokala GIS-plattformen. Det finns idag ingen visningstjänst eller levande länk där resultat kan strömmas. Genom tillgängliggörande via NGP skulle en aktiv länk kunna tillåta att användaren har tillgång till de senaste uppdateringarna. Det vore önskvärt att informationen från artdatabanken kunde speglas direkt mot annat planeringsunderlag i exempelvis ett webbgis. Troligtvis är den stora informationsmängden som finns i artdatabanken/artportalen en förklaring till att det är svårt att visa hela dess innehåll via en interaktiv karta. Genom ett urval i tid för datainsamling och arter som visas bör en levande karta eller visningstjänst kunna ge bättre tillgänglighet till informationen jämfört med dagens system.

En utmaning med informationen i Artdatabanken är att delar av informationen är publik och andra delar inte. Det innebär att för att möjliggöra ett tillgängliggörande av informationen behöver också behörigheter tas i beaktande. Den nationella infrastrukturen (NGP) utreder för närvarande hur sekretessbelagda data ska kunna tillgängliggöras på ett säkert sätt till personer med behörighet. Denna utredning är ännu inte klar, och fokuserar dessutom på informationsmängder med högre sekretesskrav än de som förekommer i Artdatabanken. Med andra ord kommer de behörighetssystem som hanterar information i Artdatabanken inte vara lösta inom en nära framtid. I stället kommer intressenter som behöver informationen att behöva hitta en annan lösning för hantering av informationen som fungerar fram till en nationell lösning är på plats.

Kanske kommer en interimslösning vara att information om att det finns en skyddsklassad art kan delas, men detaljerna kring vad det är för art kräver en ändamålsprövning för att ta del av.

Till skillnad från artdatabanken skulle informationslager från naturvärdesinventeringar med fördel kunna återanvändas bättre i samhällsplaneringsprocessen. Som det ser ut idag är det svårt att få fram tidigare genomförda inventeringar och det finns ingen central lagringsplats för information från naturvärdesinventeringar.

Utredningen har valt att inte titta närmare på Artdatabanken, då det finns många komplexa frågor om exempelvis behörighet som nu utreds av MSB.

5.2.4 Skyfallskartering

På grund av klimatförändringar blir förekomsten av skyfall allt vanligare och kan ställa till stora bekymmer för viktiga samhällsfunktioner. Det är därför av stor vikt att kunna anpassa samhället för intensiva skyfall och översvämningar. Det är också en viktig del i genomförandet av den nationella strategin för klimatanpassning och Parisavtalet. Beredskapen för effekterna av klimatförändringarna kan stärkas med hjälp av så kallade skyfallskarteringar i och med att de underlättar riskbedömningar och beslut om skyfallsåtgärder. En skyfallskartering visar var det finns risk för översvämning och var i tätorten de mest sårbara områdena finns.

Sveriges kommuner bör i sin detaljplanering redogöra för hur detaljplanen förhåller sig till skyfallskarteringen, redovisa konsekvenserna, riskreducerande åtgärder samt eventuell återstående risk som inte hanterats. Samma sak gäller

vid bygglov, marklov och förhandsbesked utom detaljplanelagt område eller som avviker mot gällande detaljplan. Kommunen kan exempelvis i en detaljplan fatta beslut om att det krävs marklov för markåtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet som inte vidtas för att anlägga en gata, väg eller järnväg som är förenlig med detaljplanen.

MSB beskriver på sin hemsida¹⁹ olika metoder för skyfallskartering, vilka underlag som behövs i arbetet samt hur karteringarna kan användas. Vägledningen ger exempel på hur man kan analysera konsekvenserna av skyfall och hur man kan arbeta med åtgärder och uppföljning.

Skyfallskartering utgörs av ett analyslager (kartunderlag) som visar översvämningsutbredning, vattendjup, ytliga flöden och flödesvägar. I det analyslagret måste det finnas mängder med annan information i botten så som höjd, teknisk infrastruktur, jordarters sammansättning, avloppssystem, genomsläpplighet på icke hårdgjorda ytor, dagvattensystem, brunnar med mera. Många av dessa informationslager är idag inte digitala, framför allt inte för att göra automatiseringar och simuleringar.

Regeringen har gett MSB i uppdrag att se över hur samhället kan öka sin kunskap om vilka konsekvenser som kan uppstå lokalt vid skyfall, samt vilka effekterna blir för miljön, kulturarvet, människors hälsa och ekonomisk verksamhet. Uppdraget innebär bland annat att ta fram en standardiserad metod för skyfallskarteringar i tätorter samt ge förslag på hur samordningen av skyfallskarteringar kan utvecklas för att åstadkomma ett rikstäckande kunskapsunderlag om skyfall. MSB ska redovisa uppdraget senast 15 december 2023.

Utredningen har valt att inte gå vidare med skyfallskartering trots att det är ett både viktigt och aktuellt analyslager, delvis på grund av komplexiteten i de underliggande informationslagrena, tillgången till digitalt underlag och uppdateringsfrekvensen på informationen. Tiden i utredningen anses vara för begränsad för att kunna göra analyslagret rättvisa.

5.2.5 Strandskydd

Strandskyddet syftar till att stärka allemansrätten och säkerställa allmänhetens tillgång till rekreation och friluftsliv och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Samtliga kuster och strandlinjer i Sverige är belagda med strandskydd. Inom det strandskyddade området är de flesta åtgärder förbjudna som riskerar att motverka syftet, exempelvis att uppföra nya byggnader, ändra byggnaders användningssätt samt att utföra grävningsarbeten eller något som försvårar för allmänheten att beträda ett område.

Lantmäteriet har tillsammans med Naturvårdsverket fått i uppdrag av regeringen att tillsammans med länsstyrelserna ta fram och sammanställa befintlig och ny information om var strandskyddet gäller i respektive län. Målet är att skapa en nationellt heltäckande digital redovisning gällande strandskyddsbestämmelser med definierade rutiner och informationsansvar. Den slutgiltiga redovisningen ska ske i december 2024 med en delredovisning i juni 2023.

Problematiken med nuvarande form av strandskydd är att det saknas säkrade grunddata om strandlinjens läge, något som i vissa fall kan försvåra

¹⁹ [Vägledning för skyfallskartering : tips för genomförande och exempel på användning \(msb.se\)](#)

framtagandet av en säker redovisning av strandskyddets utbredning. Digitaliserad information som baseras på osäkra grunddata kommer inte att vara tillräckligt exakt för att kunna ligga till grund för ett beslut. Därför är det av stor vikt att en digital redovisning av strandskyddet så långt som möjligt klargör vilken säkerhet den redovisade utbredningen har, så att behovet av kontroller i fält kan bedömas i enskilda fallen. Ett kvalitetssäkrat underlag om strandlinjens läge är en viktig förutsättning för att det ska vara möjligt att redovisa strandskyddets utbredning.

Då länsstyrelsen i varje län har egen rätt att besluta om vilka vatten som omfattas av utökat strandskydd finns det idag olika tolkningar av strandskyddet. Övergripande gäller att strandskyddet ska gälla både bebyggda och obebyggda fastigheter och generellt 100 meter från strandlinjen in över land och 100 meter ut i vattnet från strandlinjen. Som exempel på hur detta kan tolkas olika så har Länsstyrelserna i Västra Götaland och Skåne bestämt vilka vattendrag strandskyddet gäller för medan Länsstyrelsen i Dalarna har beslutat att så fort det finns ett vattendrag utmärkt på kartans 10 000 del gäller strandskyddet. Det kan även bli problematiskt att olika handläggare har olika bedömningar.

I denna utredning har en bedömning gjorts att inte titta närmare på strandskydd då det regeringsuppdrag som nu genomförs kommer att klargöra en del av de frågor och utmaningar som lyfts ovan. Det är därför bättre att avvakta med att ge rekommendationer för hantering av digital strandskyddsinformation tills det att regeringsuppdraget är genomfört.

5.2.6 Urval

Baserat på diskussionerna kring möjliga informationsmängder föll valet som nämnts ovan på riksintressen för friluftsliv respektive värdefull jordbruksmark.

Det stod tidigt klart att en av informationsmängderna borde vara ett riksintresse eftersom en utredning för dessa har påbörjats inom regeringsuppdragen. Detta då det bedömdes ge en bra insikt i den informationsmodellering av miljöinformation som kommer ske inom ramen för regeringsuppdragen, insikter som kan vara värdefulla för kommande informationsmängder och som också kommit så pass långt att det kan finnas konkreta rekommendationer att ge. Valet stod till sist mellan friluftsliv och kulturmiljö, där friluftsliv valdes då den bedömdes enklare än kulturmiljö som oftast har en exempelvis mer svårbedömd geografisk utbredning.

För att komplettera utredningen valdes därefter värdefull jordbruksmark av två skäl - dels för att det har aktualiserats de senaste åren, såsom beskrivs i tidigare kapitel, dels för att det bedömdes vara komplext att ge rekommendationer för ett analyslager. Vidare ville vi undersöka en informationsmängd som idag inte ingår i regeringsuppdragen för att se om rekommendationerna kommer att skilja sig åt.

5.3 Enkät och intressentanalys

Som en del av underlaget för en analys har en enkätundersökning skickats till personer som i olika roller arbetar med miljöinformation. Enkäten skickades till alla medlemsorganisationer i GISS samt ett antal utvalda personer utanför Stockholmsregionen.

Enkäten besvarades av 24 personer. I enkäten ställdes frågor om i vilken roll informationsmängden riksintresse för friluftsliv och analyslagret värdefull

jordbruksmark används, till vad och hur informationen används, i vilka processer informationsflöden sker samt vilka intressenter som delar informationen. En klar majoritet av de svarande arbetar inom offentlig sektor på lokal och regional nivå, ett mindre antal på nationell nivå. Under bilagor finns en mer utförlig enkätredovisning där frågor och svar presenteras i tabellformat samt i vissa fall följt av en specificering.

Intressentanalysen som användes i regeringsuppdragen valdes som grund för utformningen av enkäten. I dialog med personer ansvariga för regeringsuppdragen och GISS styrelse beslutades att enkäten bör använda samma metodik som använts i flertalet regeringsuppdrag – det vill säga att ställa frågorna *vem* vill använda informationen, till *vad* används den, och *hur* används den. Ett medskick från en av de ansvariga myndigheterna var att bara genom att lista vem som använder miljöinformationen så har denna utredning bidragit mycket till pågående regeringsuppdrag.

6 Resultat och analys

Genomgången av arbetet med kartläggning av processer och pågående regeringsuppdrag, intervjuer och enkätstudien har på olika sätt påverkan på flödena i region-, översikts- och detaljplaneprocesserna samt bygglov och presenteras i detta kapitel.

6.1 Riksintresse för friluftsliv

6.1.1 Pågående arbete inom regeringsuppdragen

Inom ramen för de pågående regeringsuppdragen om en digital samhällsbyggnadsprocess har Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet utrett förutsättningarna för en gemensam informationsstruktur för riksintressen, med fokus på riksintressena naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård.²⁰ Analysen omfattade både den geografiska avgränsningen på karta samt de värdebeskrivningar som är kopplade till den. Under förstudien intervjuades kommunala planhandläggare och planchefer, handläggare av riksintressen på Naturvårdsverket respektive Riksantikvarieämbetet samt handläggare på Länsstyrelsen. Under intervjuerna diskuterades frågor utifrån antagandena att:

- det är utmanande att hitta information om riksintressen
- det är utmanande att förstå riksintresseinformation
- det är utmanande att tillämpa riksintresseinformation

I stora drag kunde påståendena ovan bekräftas, i något fall förtydligas.

Intervjuerna visade också att informationen riksintressen används i översiktsplan, detaljplan samt i det dagliga arbetet med bygglovshandläggning. Det visade sig också att värdebeskrivningarna behövs för att förstå riksintresset, samtidigt framkom det att det finns planhandläggare som inte läser värdebeskrivningarna då exempelvis länkar till värdebeskrivningarna inte alltid fungerar och ibland för att det finns osäkerheter om var rätt värdebeskrivning finns tillgänglig. Detta kan delvis bero på att flera olika myndigheter idag är inblandade i riksintressetolkningen och det därför finns situationer där den ansvariga myndigheten skapat värdebeskrivningen, men sedan har Länsstyrelsen fördjupade kunskapsunderlag som kan skilja sig från den beskrivningen. Då blir det svårt för kommunen att avgöra vilken tolkning eller version som är den gällande.

Riksintressen kan revideras efter att en översiktsplan har antagits. Många kommuner använder förkortade värdebeskrivningar i sina översiktsplaner i stället för att de länkas i sin helhet. Om en kommun använder översiktsplanen som underlag, och inte den länkade uppdaterade informationen vid ett förändrat riksintresseanspråk kan det innebära att beslut fattas på gamla underlag, vilket kan leda till motstridigheter i antagen plan.

Vidare visade intervjuerna på att det skapar stort värde för kommunerna om värdebeskrivningarna beskriver riskerna och hoten för riksintresset, hur rätt skydd kan ges samt om information om eventuella domar som är kopplade till riksintresset var tillgängliga på ett lätt sätt. I Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets förstudie rekommenderas också att riksintressena enligt

²⁰ Rapport "Förutsättningar för gemensam informationsstruktur för riksintressen", Slutrapport förstudie 2022-0117, Ärenden: NV-01808-21

egenskaperna kopplas. Om det är möjligt att hitta en gemensam modell för alla riksintressena eller om det blir flera, undersöks just nu i en förstudie med övriga riksintressemyndigheter, där Boverket som ansvarig för samordningen av riksintressen i planering leder dialogen. Än så länge är de informationsmodeller och –specifikationer som tagits fram endast arbetsutkast, och av den anledningen kan de inte visas eller diskuteras i detalj i denna utredning. Under hösten 2022 kommer de specifikationer som tagits fram för de tre riksintressena att testas i en proof of concept (POC). Efter att POCen genomförts kan det kommuniceras ut mer detaljer.

Boverket vill vara tydliga med att det arbete som sker nu inte ser över och utvärderar riksintressesystemet, utan endast tittar på hur information och process kan digitaliseras. Samtidigt tar myndigheterna med de utmaningar som beskrivits ovan som finns kring riksintressen, och undersöker möjligheten att underlätta att det finns en tydlig källa till informationen, länkar till uppdaterad och jämförbar information och det diskuteras också att få in återrapporteringsprocessen som fanns i tidigare arbete med riksintressen, där utvecklingen av riksintressena sker i en tydligare dialog mellan riksintressemyndigheten, länsstyrelsen och kommunen.

6.1.2 Sammanfattning av enkätsvar och intervjuer

Information om riksintresse för friluftsliv används till övervägande del av översiktplanerare, planarkitekter, GIS-samordnare och GIS-utvecklare och används då i översiktsplanering, detaljplanering och tillhörande markanvändningskartor. Informationen används huvudsakligen som underlag för att avgöra vad som är lämplig markanvändning samt beskriva hur riksintresset ska tillgodoses genom fortsatt planering. De intressenter som informationen delas med är medborgare, kommuner, regioner, myndigheter och byggaktörer. Informationen används främst till GIS-kartor och GIS-analyser. Något som även framkommer i enkäten är att det är viktigt att aktuella data finns tillgängliga att överlagra med annan data som behövs för analyser, men att det är något som skiljer sig avsevärt mellan organisationer. Där det fungerar väl finns bra kartsystem och noggrannhet kring uppdatering av data. Data behöver dock bli enklare att hitta samt hålla säkerställd kvalitet. För utökad information, se enkät med tillhörande svar under Bilaga 1.

6.2 Värdefull jordbruksmark

Det finns flera olika metoder, och datamängder, som kan användas för att ta fram ett analyslager av värdefull jordbruksmark. Indata kan exempelvis vara Jordbruksverkets blockdatabas och TUVA-databas (ängs- och betesmarksinventering) samt jordbruksmark från Lantmäteriets fastighetskarta. Utöver det kan flertalet olika analysdata berika analysen av brukningsvärdet eller andra kvaliteter så som kulturmiljö.

Vilken och hur stora arealer av jordbruksmark som är i behov av skydd varierar från kommun till kommun beroende på geografiskt läge i Sverige samt befolkningsförändring och tryck på nyexploatering. I storstadsnära kommuner kan det vara av stor vikt att kartlägga och skydda värdefull jordbruksmark då det ekonomiska trycket på att exploatera marken kan vara högt. I vissa landsbygdskommuner kan samma behov uppstå, men då med syfte att minska den spridda bebyggelsen och i stället koncentrera bebyggelsen till småorter för att bättre nyttja infrastruktur och samordna kommunal service så som vatten, avlopp, skolskjuts och hemtjänst. I ytterligare andra landsbygdskommuner är

inte behovet av att skydda den värdefulla jordbruksmarken lika stor, då det höga bebyggelsestrycket saknas och tillräcklig byggbar mark finns inom tätortsgränsen.

6.2.1 Sammanfattning av enkätsvar och intervjuer

Eftersom det inte finns en tydlig gemensam definition av vad brukningsvärd eller värdefull jordbruksmark, åkermark eller ängs- och betesmark är, finns en viss förvirring kring vad som avses. Detta märktes tydligt när vi tog fram en enkät för detta analyslager. När enkäten skickades ut angavs informationsmängden värdefull åkermark. Flertalet respondenter ställde sig frågande till vad värdefull åkermark är, de kände inte igen det eller undrade om det var brukningsvärd jordbruksmark enligt 3 kap 4 § miljöbalken som avsågs. Enkäten angav felaktigt värdefull åkermark när det som avsågs var värdefull jordbruksmark.

Enkätredovisningen visar att information om analyslagret värdefull jordbruksmark används (precis som vid riksintresse för friluftsliv) främst av översiktplanerare, planarkitekter och GIS-samordnare. Det används för GIS-kartor och analyser vid översiktsplanering och detaljplanering. Vad gäller översiktsplaner visar svaren mer specifikt att det handlar om formulering av riktlinjer till översiktsplaner och avvägningar om lämplig markanvändning för att se hur de har förhållit sig till jordbruksmarken, såväl i nutid som i föregående översiktsplaner. Informationsutbyte sker oftast vid underlag för översikts- och detaljplaner men även till förhandsbesked vid bygglov, utbildning av politiker, lantmäteriärenden, strukturanalyser och lokaliseringssprövningar. Intressenter för informationsutbyte är medborgare, enheter på kommuner, politiker, byggaktörer, myndigheter, konsulter med flera. För utökad information, se enkät med tillhörande svar i Bilaga 1.

6.2.2 Intervju med Norrköpings kommun

Norrköpings kommun har för ett par år sedan gjort en utredning för att klargöra hur kommunen ska arbeta med värdefull jordbruksmark. I en intervju med en representant för Norrköpings kommun diskuterades arbetet och den publicerade rapporten Jordbruksmarken i Norrköping.²¹ Syftet med rapporten var att undersöka möjligheten att ta fram en kvantifierbar metod och övergripande kunskapsunderlag kring jordbruksmarkens kvaliteter. Den metod som använts är dels expertis inom jordbruksmarksfrågor, dels en GIS-analys som har utvecklats och prövats. Markens egenskaper och förutsättningar för jordbruket på kort och lång sikt har använts och utgjort kvantifierbara förhållanden. Utifrån vad som anses brukningsvärt analyserades enskilda jordbruksmarkers förutsättningar för brukande och de kvaliteter som bedöms vara relevanta för ett produktivt jordbruk. Underlaget ses som en del i ett större arbete med att hantera jordbruksmarken som resurs i kommunens strategiska planering. Rapporten presenterar en genomgång av jordbruksmarker i Norrköping och för en diskussion om jordbruksmark som resurs, om att "bygga" goda jordar (genom lantbruk över tid) samt utmaningar med den valda metoden.

Bakgrunden till utredningen i Norrköpings kommun är att det finns två konkurrerande samhällsintressen. Å ena sidan ett väsentligt ökat behov av bostäder i Sveriges större städer, å andra sidan hållbarhetsaspekten i form bevarande av jordbruksmarker. Ett välskött lantbruk bygger över tid jordens

²¹ Jordbruksmarken i Norrköping – Kunskapsunderlag, Radar arkitektur 2021.01.25, Norrköpings kommun

kvalitet genom att jorden "reder sig" i en långsam process. Exploateras marken däremot innebär det att den förädlade resursen går förlorad för all framtid. Jordbruksmark har sedan slutet av 1980-talet ett juridiskt skydd som mark av nationell betydelse enligt PBL. Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken är en grundförutsättning för att jordbruksmark ska vara skyddsvärd att den brukas eller har brukats. Brukningsvärdet ligger främst i markens potential och de långsiktiga värdena snarare än i de kortsiktiga produktionsvärdena. Byggnation på brukningsvärd jordbruksmark kan motiveras enbart av väsentligt samhällsintresse. Två aspekter som påverkat skyddsvärdet under senaste år är coronapandemin och kriget i Ukraina då behovet av nationell livsmedelsförsörjning ökat markant.

En femtedel av kommunens yta i Norrköping utgörs av jordbruksmark vilket innebär att jordbruksmark är en återkommande diskussionsfråga. Diskussion om jordbruksmark är, som sagt, ofta en känslig fråga, något som även framkom i intervjun med Norrköping kommun.

Under intervjun med kommunen diskuterades erfarenheterna från arbetet med jordbruksmarken, och kommunen skickade med ett par råd till kommuner som ska börja arbeta med detta. Norrköpings kommun hade i arbetet med att ta fram detaljerat kartunderlag, såsom exempelvis kalkhalter i jorden, fått svårigheter att få fram underlag. Samtidigt hade utredningen i dialog med andra kommuner, länsstyrelsen och beslutsfattare i kommunen landat i att för en första analys så behövs inte så detaljerade underlag.

I markbundna faktorer användes marktyp, jordart, storlek fältnivå, storlek områdesvis, fältform och naturlig markavvattnings. Mycket av informationen om fältens storlek och form användes för att hitta de fält som är lättare att bruka med maskiner, vilket i utredningen valdes som ett skäl till att klassa marken som värdefull jordbruksmark. Med detta sagt lyftes under intervjun också att mindre åkrar och betesmarker kan vara värdefulla inte minst ur ett biologiskt mångfald-perspektiv. I kategorin faktorer för aktuell markanvändning ingick avvattningsanläggningar, arbetstillfällen, brukningscentrum, djurhållning och miljöstöd för slätter/bete.

7 Slutsatser

I detta kapitel sammanfattas utredningens arbete med intervjuer, enkäter, genomläsning av förstudierapporter, utredningar och annat underlag som vi tagit del av i ett antal slutsatser. Slutsatserna delas upp i allmänna tankar och råd kring hantering av digital miljöinformation i region-, översikts- och -detaljplan samt bygglov, och i slutsatser för de mer i detalj studerade riksintressen för friluftsliv samt värdefull jordbruksmark.

En del av slutsatserna kan sammanfattas som "sunt förnuft vid datahantering" och andra är mer specifika för de analyserade informationsmängderna. När utredningen startade fanns förhoppningen att arbetet med att ta fram nationella informationsmodeller och -specifikationer för riksintressena skulle ha kommit längre, så att ännu tydligare råd hade kunnat ges. I dialog med de ansvariga myndigheterna har vi dock landat i att det är för tidigt att dra slutsatser på detaljnivå i detta arbete, varpå råden kommer att vara mer övergripande.

När det gäller arbetet med riksintressen kontra värdefull jordbruksmark drogs tidigt i utredningen slutsatsen som vi egentligen redan kände till – hur viktigt det är med tydliga definitioner och en samsyn kring vad det är som ska digitaliseras och effektiviseras. För riksintressen finns sedan innan en relativt tydlig bild av vad geografisk avgränsning på karta och värdebeskrivning innehåller och hur det ska användas. För värdefull jordbruksmark finns inte en definierad process, och inte heller är det tydligt vilka informationsmängder som ska ingå i en analys. Det är upp till varje kommun att bestämma vad som ska ligga till grund för analysen. Dock finns det ett värde i att åtminstone som region enas om hur jordbruksmark inom regionen ska värderas, så att ett strategiskt arbete med kartläggning och nyttjande av regionens mark kan ske.

Inom Stockholms län finns det kommuner som idag helt saknar jordbruksmark, så för Stockholms län blir det än viktigare att ha en samsyn i frågorna.

7.1 Allmänna slutsatser

Följande allmänna slutsatser vill utredningen skicka med till de organisationer som ska ställa om till att arbeta med digitaliserat underlag i planeringsprocesser, och särskilt avseende miljöinformation:

- **Bevaka pågående regeringsuppdrag.**
Alla aktörer inom samhällsbyggnadssektorn bör sätta sig in i det arbete som sker inom regeringsuppdragen för att digitalisera samhällsbyggnadsprocessen. Inom ramen för regeringsuppdragen har Lantmäteriet satt upp den nationella infrastrukturen för att tillgängliggöra geodata och information – den nationella geodataplattformen (NGP). Det är i dagsläget inte tvingande att använda den, men plattformen erbjuder en samlad nationell åtkomstpunkt för geodata och information kopplad till samhällsbyggnadsprocessen, och också tekniska specifikationer som om de följs innebär att information blir jämförbar över hela landet.

Detaljplaner och byggnader var de första informationsmängderna att utredas för ett nationellt tillgängliggörande via NGP. Som arbetet med riksintressen visat så påbörjar nu fler statliga myndigheter arbetet med att utreda informationsmängder. Myndigheterna tittar då på regeringsuppdragen inom grunddata och digital samhällsbyggnad vid exempelvis framtagande av specifikationer och ett nationellt

tillgängliggörande. Genom att ha bevakning på regeringsuppdragen så är organisationen förberedd på de förändringar som kommer att ske.

- **Bevaka Naturvårdsverkets arbete med miljöinformation.**
När det gäller miljöinformation sker som nämnts ovan ett arbete med flera av de informationsmängder som behövs för miljöbedömning i planeringsprocesserna. Det är bra att hålla koll på utvecklingen som sker och hålla sig uppdaterad.
- **Bevaka EU:s arbete med särskilt värdefulla datamängder.**
Som nämnts ovan sker ett arbete med att peka ut vilka av de särskilt värdefulla datamängderna som ger stor samhällsnytta. Dessa informationsmängder kommer att ingå i de data som påverkas av den nya datalagen, genom vilken ökade krav på tillgänglighet kommer att komma. Informationen föreslås delas som öppna data, vara tillgängliga maskinläsbart och för bulknedladdningar. Som det ser ut nu kommer den miljöinformation som påverkas vara den information som pekas ut i INSPIRE-direktivet.
- **Använd levande länkar framför nedladdade lokala filer.**
Använd tjänstebaserade data i så stor utsträckning som möjligt. Om data måste lagras lokalt, sätt upp en rutin för att se till att den hålls aktuell. Lokala data bör endast lagras på ett gemensamt ställe så att allt arbete utgår från samma material.
- **Ta fram en rutin för att hantera aktualitet för data vid olika tidpunkter i planeringsprocessen.**
När vi digitaliserar flera parallella och på varandra följande planeringsprocesser så är det viktigt att fundera på hur de olika faserna i processerna dokumenteras och sparas så att det går att backa tillbaka och spåra det som skett. Det är exempelvis viktigt att den information som översiktsplanen baseras på sparas, liksom de versioner som gällde vid samråd, granskning och lagakraft. Det är bra att ta fram en rutin för att hantera situationer när data måste hållas statisk. Detta blir ett undantag till rekommendationen att data bör vara dynamisk. Om ett riksintresses värden eller utbredning ändras ska det inte leda till att en digital översiktsplan blir obegriplig.
- **Gör regelbundna "avstämningar/nedslag/kopior" i det digitala för att inte alltid skriva över och missa historiken.**
Använd om möjligt de tekniska verktyg som finns för att spara historik i datalager i stället för att skapa arkivkopior.
- **Definiera begrepp, ingående informationsmängder, analyser och utdata.**
Inte minst i denna utredning har det visat sig vara viktigt att diskutera och definiera begrepp och att definiera de berörda processerna utifrån vilka informationsmängder som används, vilka analyser som ska genomföras och vilka utdata som processen ska producera. När det gäller återanvändbarheten för data genom regionplan till översiktsplan, till detaljplan och sedan bygglov så är det bra om processer och informationsmängder kan harmoniseras inom regionen för att de ska kunna användas hela vägen, och vara jämförbara mellan kommunerna där det är relevant.

7.2 Slutsatser riksintresse för friluftsliv

Följande slutsatser kan vi dra efter att ha studerat det som sker med digitaliseringen av riksintresse för friluftsliv:

- Bevaka pågående regeringsuppdrag, förstudie och POC.**
I väntan på regeringsuppdragets arbete med att ta fram informationsmodell och –specifikation kan vi som aktörer fundera över den process vi idag använder i arbetet med riksintressen för friluftsliv. Bevakning av Boverkets förstudie och POC bör ske, så att organisationen är redo när riksintressena får nationella riktlinjer. Vi bör vara medvetna om att det inom kort kommer presenteras nationella ramverk för denna informationsmängd och att även processerna för att arbeta med informationsmängden kan påverkas.
- Tillhandahåll en källa för informationen.**
En gemensam informationsmodell skulle underlätta för handläggare att använda riksintressedata. Det skulle lösa problem där data kan skilja sig mellan kommun, länsstyrelse och ansvarig myndighet. Var medveten om att informationsmängden idag kan skilja sig åt hos kommun, länsstyrelse och riksintressemyndighet och fundera på i dialog med riksintressemyndigheten vilken tolkning som ska användas.
- Förbättra GIS-datalagret för underlag och beslut.**
GIS-datalagret riksintresse för friluftsliv behöver förbättras, med mer information lagrat på en central plats. Fler länkar behövs till motivering av beslutet och en tydligare beskrivning om vad som kan inverka negativt. GIS-lagret ger alltså bara information för att slutanvändaren ska kunna ha optimal nytta av det. Om geografisk avgränsning på karta och värdebeskrivning skiljer sig åt mellan Länsstyrelsen och ansvarig myndighet så behöver informationen enhetliggöras.
- Använd levande länkar framför nedladdade lokala filer.**
Vi går mot ett arbetssätt där det finns möjligheter att arbeta med levande data via länkar till källan i stället för att lagra filer lokalt. Överväg hur ni i er organisation ska ställa om till detta arbetssätt. I planeringsprocessen är det inte helt lätt då det måste finnas möjlighet att backa tillbaka till den version som gällde vid olika beslutspunkter, se punkten *Ta fram en rutin för att hantera aktualitet för data vid olika tidpunkter i planeringsprocessen ovan.*
- Fundera på hur riksintresse används som beslutsunderlag.**
När vi arbetar med riksintressen som en del i analyser och framtagande av underlag till exempelvis översiktsplan kan det förekomma att resultatet av detta arbete används som beslutsunderlag. Fundera då på om det är den levande länken med uppdaterade riksintressen som ska användas vid beslutet eller om det är den beslutande handlingen, exempelvis översiktsplanen. Det kan uppkomma en situation där data har skapats utifrån ett riksintresse, exempelvis områden där man föreslår exploatering som överlappar med ett eller flera riksintressen. I sådana situationer behöver man se till att även denna data hålls aktuell ifall riksintressenas utbredning förändras. I andra fall är det underlaget i översiktsplanen som det har fattats ett politiskt beslut om som ska användas som beslutsunderlag även om de underliggande riksintressena har ändrats. Fundera på vilket arbetssätt som är lämpligt,

och hur möjligheten att använda uppdaterade, levande länkar i beslutsunderlag ska nyttjas i er organisation.

- **Använd underlag från den riksintressemyndigheten som är informationsägare**

I arbetet med att ta fram nationella ramverk för riksintressen pekas riksintressemyndigheten ut som informationsansvarig. Säkerställ att information hämtas från den källan när detta är möjligt. Det diskuteras inom ramen för regeringsuppdragen att återinföra återrapporteringsprocessen – det vill säga den dialog som bör finnas mellan myndigheten, länsstyrelsen och kommunen kring hur områden med riksintressen nyttjas och hur riksintresset ska tolkas. Säkerställ att den dialogen sker om osäkerheter eller ändringar behöver göras.

7.3 Slutsatser värdefull jordbruksmark

Följande slutsatser vill utredningen skicka med i det fortsatta arbetet med analyser av värdefull jordbruksmark:

- **Det finns ett behov av en nationell definition**

Som nämnts ovan skapar begreppet värdefull jordbruksmark en del förvirring och visar på behovet av samordning kring vad värdefull eller brukningsvärd jordbruksmark faktiskt är och hur det ska definieras. Detta för att underlätta för kommunerna och länsstyrelserna att göra korrekta bedömningar om vilken mark som är värd att bevara, och vilken som kan användas för nyexploatering utan att riskera framtida livsmedelsförsörjning.

Nationellt täckande geodata kanske inte är lösningen då en inventering och lokalkunskap krävs för varje specifik plats, däremot en nationell definition av hur värdefull jordbruksmark ska analyseras. Då kan de kommuner som har behov av det ta fram det i sina respektive processer, samt uppdatera när markanvändningen förändrats på en plats. Önskvärt vore att en nationell myndighet ansvarar för att samla en bredd av aktörer på olika geografiska nivåer för att gemensamt komma fram till hur brukningsvärd jordbruksmark och värdefull jordbruksmark ska definieras inklusive en viktning av hur olika indata ska värderas. Definitionen bör därefter spridas nationellt och användas i kommande kartläggningar och analyser. Definitionen kan eventuellt delas upp i geografiska nivåer så som nationell, regional och kommunal för att öka möjligheterna att komma i gång med analyser.

- **Säkerställ tillgängliga informationsmängder.**

Ansvariga nationella myndigheter behöver säkerställa goda, tillförlitliga och lättillgängliga data vare sig det gäller riksintressen för friluftsliv eller värdefull jordbruksmark, eller andra informationsmängder. Vilka informationsmängder som bör ingå i analyslagret värdefull jordbruksmark är som beskrivits ovan inte definierat, och idag är det upp till varje kommun att avgöra.

Blockdatabasen och TUVAs databasen (ängs- och betesmarksinventeringen) bör användas som underlag.

Jordbruksverket är informationsansvarig för dessa databaser enligt INSPIRE-direktivet. Utöver dessa databaser är det idag upp till varje kommun att fundera på vad som ska ingå i en analys och en viktning utifrån kommunens specifika förutsättningar.

- **Samordna regionalt i väntan på nationell samordning.**
Beroende på regionernas arbetssätt och lagkrav enligt PBL att arbeta med regional fysisk planering bör regionen eller länsstyrelsen i ett län tillsammans med kommunerna komma överens om en gemensam metod för att analysera värdefull jordbruksmark i väntan på en eventuell nationell definition. Regionen eller länsstyrelsen kan då göra en regional analys och tillgängliggöra till kommunerna, som därefter kan ta vid och göra en mer detaljerad analys. Den regionala analysen bör redovisa var i länet värdefull jordbruksmark förekommer och det kan stimulera en dialog kring hur den bäst kan bevaras.

Det är viktigt att ha koll på värdefull jordbruksmark inom kommunen för att säkerställa livsmedelsförsörjning och inte förstöra värdefull jordbruksmark för gott. För enskilda kommuner kan det vara bra att komma i gång genom att använda en redan beprövad metod, som regionen eller länsstyrelsen, andra kommuner eller organisationer använt, och anpassa utifrån kommunens förutsättningar. Det kan till exempel handla om att inkludera en enkät till jordbrukare eller titta på specifika jordmåner.

- **Lär av varandra och genomför en analys.**
Bestäm vilken nivå och vilka faktorer som är viktiga för den specifika kommunen, och som ger en bra övergripande analys. Utgå sen ifrån Jordbruksverkets blockdatabas och övriga myndigheters information och stöd, exempelvis underlag från Naturvårdsverket (biologisk mångfald), Boverket (vägledning och målkonflikt) och Länsstyrelsen. Norrköpings kommun utgick exempelvis från elva faktorer uppdelade på två olika kategorier – markbundna faktorer och faktorer för aktuell markanvändning.

Flera kommuner och organisationer har genomfört analyser och bedriver ett arbete för att säkerställa värdefull jordbruksmark. Norrköpings kommun, Orusts kommun, Uddevalla kommun är exempel på kommuner som det går att lära och inspireras av.

- **Ha koll på indata och utdata.**
I ett digitalt flöde är det viktigt att ha koll på var indata kommer ifrån, status och aktualiseringsgrad samt ansvarig aktör. Likaså är det viktigt att ha koll på utdata, var och hur det lagras, vem som använder och hur. Följ generella rekommendationer om datahantering och lagring, ett arbete som påbörjats enligt regeringsuppdrag.

7.4 Frågor som kvarstår

Under arbetet med rapporten har flera frågor dykt upp som är för stora för att hantera inom ramen för denna utredning. Dessa är dock intressanta och värdefulla att utreda vidare.

Ett par av dessa är till exempel:

- Hur hanterar vi levande planer, där det finns möjlighet att backa till version som beslut fattades på, och samtidigt kunna fatta beslut på den senast uppdaterade datamängden?

- Vad gäller naturvärdesinventeringar så finns idag ingen central plats för lagring av dessa. Här skulle man vinna mycket på att samla information så att den kan återanvändas bättre i samhällsplaneringsprocessen.
- Arkiveringsrutiner och arkiv – hur kan dessa utformas för att stödja en digital samhällsbyggnad?

Bilaga 1 Sammanställning enkätfrågor

Denna bilaga redovisar enkätundersökningen. Frågorna presenteras var för sig och om nödvändigt följt av en specificering.

Riksintresse för friluftsliv

I vilken roll använder du information om riksintresse för friluftsliv?

Översiktsplanerare	6
GIS-samordnare	5
Planarkitekt	3
Anonymt	2
Planhandläggare	2
Samordnare i arbetet med friluftsliv (Länsstyrelsen)	1
GIS-utvecklare	1
Chef på bygglovsavdelning	1
Byggaktör, projektutvecklingschef	1
Plansamordnare	1
Friluftsstrateg	1
Totalt	24

Till vad används information om riksintresse för friluftsliv?

Översiktsplanering, detaljplanering	12
Markanvändningskartor	6
MKB	2
Ansökningar om planbesked	1
Underlag för korrekt ärendehandläggning inom samtliga berörda områden	1
Korrekt bedömning enligt PBL när det gäller ansökningar utom detaljplan med undantag för det som framgår av 9:31 a PBL	1
Vindkraftsutbyggnad	1
Vid granskning av kommunernas ÖP, DP och strandskyddsdispenser	1
För att se var gränsen går för riksintresset	1
Fastighetsutveckling	1
Ekosystemtjänstrelaterade uppdrag	1
Vid bedömningar och säkerställande att hänsyn tas och regelverket uppfylls vid handläggning	1

Fysisk planering vid remissvar för olika exploateringsprojekt. Faktaunderlag för utveckling av områden och prioriteringar av vår verksamhet	1
Som bakgrundsinformation, arbetsmaterial och som underlag till beslut	1

Inom översiktsplanering används information om riksintresse för friluftsliv enligt respondenterna främst som ett underlag in i arbetet med att avgöra vad som är lämplig markanvändning, samt beskriva hur riksintresset ska tillgodoses genom fortsatt planering.

En av samordnarna använder informationen som regionalt kunskapsunderlag om friluftsliv i övrigt. Exempelvis genom att se var de högsta värdena finns vilket är av intresse för att exempelvis avgöra hur kollektivtrafiken bör förläggas osv.

I vilka processer sker informationsflöden eller informationsutbyte av riksintresse för friluftsliv med andra intressenter?

Planprocessen, ÖP-processen, DP-processen	9
Bygglov, stadsmiljö	3
Inga, vi (GIS-samordnare) konsumerar bara inom Geodata (visar på kartor)	3
Vid bedömningar och säkerställande att hänsyn tas och regelverket uppfylls vid handläggning	1
Strandskydd	1
All planering inom området för riksintresset	1
Granskning av kommunala och regionala planer, utbildningar och i dialog med andra nationella myndigheter	1
Svarar på remisser som handlar om det, exempelvis om riksintresset ska ändras	1
Vid granskning av kommunernas ÖP, DP och strandskyddsdispenser	1
För att se var gränsen går för riksintresset	1
Fastighetsutveckling	1
Ekosystemtjänstrelaterade uppdrag	1
Löpande i samverkansprocesser	1
Vägplan, järnvägsplan, nätkoncessioner, vindkraftsutbyggnad, täktillstånd	1
Internt men berättar även att informationen finns för aktörerna på landsbygden	1

Enligt översiktplanerare så svarar en av respondenterna att kommunens ställningstaganden kring riksintressen används brett inom förvaltningen (exempelvis ÖP, DP, Bygglov och Stadsmiljö). Vid detaljplaneprocessen används det vid planbesked och vid bygglovsprocessen vid förhandsbesked.

Detaljplan och bygglov hör av sig till översiktsplaneraren då riksintresset finns i översiktsplanen, för att höra hur de ska tolka riksintresset och var de kan hitta mer information.

En respondent (inom bygglov) svarade att hen inte förstår frågan om de anspråk på riksintressen som görs av centrala förvaltningsmyndigheter tillämpas i handläggningen.

Gällande respondenten som svarar "löpande i samverkansprocesser" specificeras svaret med att det exempelvis kan gälla Trafikverket men även vid samråd, då mottas yttranden från de myndigheter som förvaltar riksintressen. Senare i järnvägsplansprocess blir det mer konkret arbete på detaljerad nivå där det finns behov av noggrannare data.

Vilka intressenter/aktörer delar du information om riksintresse för friluftsliv med i din roll?

Medborgare	6
Alla*	5
Detaljplan, Bygglov, byggaktörer	5
Kommuner, regioner	5
Myndigheter (Länsstyrelsen, Trafikverket, Försvaret)	3
Miljö- och naturavdelningar	1
Till kommunstyrelsen via den uppföljning som görs till kommunstyrelsen en gång per år	1
Tekniska förvaltningen	1
Tekniska verken	1
Ideella organisationer	1
Projektgrupper med konsulter	1
Mark- och miljödomstol	1
Lantbrukare och målgrupper på landsbygden	1

* I svaret "alla" är det en planarkitekt som specificerar det genom "samtliga förvaltningar och kommunala bolag, allmänheten/medborgare, föreningar, andra myndigheter". En översiktsplanerare svarar också "alla" och specificerar med att det är "alla intressenter som är kopplade till en översiktsplan". En GIS-samordnare förklarar att svaret är alla externa parter och specificerar med medborgare, konsulter, myndigheter, kommuner och skriver att det är öppen geodata, och två andra GIS-samordnare svarar att det är "alla möjliga, både interna och externa användare av kommunens webbkarta".

Hur används informationen om riksintresse för friluftsliv?

GIS kartor, översiktsplan-kartor, GIS analyser	8
Som ett av flera aspekter att ta hänsyn till i den interna webbkartan	1

Underlag till detaljplanen	1
Bedömningar inom all ärendehandläggning för Länsstyrelsen	1
Bygglov och förhandsbesked	1
Mest visuellt i webbkarta för att ha koll på var riksintressen finns	1
Inte alls (som datamängd)	1
Planeringsunderlag till digitala kartor (översiktsplan, grön strukturplan, friluftslivskartläggning, ekosystemtjänstanalys)	1
Underlag till beslut (planhandläggare, landsbygdsfrågor)	1
I mitt arbete, framförallt i samband med granskning av ÖP.	1
I handläggningen av jordbrukarstöd support till beredskapsenheten och ÅP-handläggning och digitalisering i BASEN, JVs GIS	1

Flertalet respondenter svarar att det används som underlag till översiktsplan, detaljplan och markanvändningskartor och finns i digital kartmiljö. En respondent svarar att det finns i PDF eller som tolkad och beskriven i text.

Enligt en översiktplanerare särredovisas informationen mot övrigt planeringsunderlag, men används främst i liknande syfte. Både som underlag in i arbetet med översiktsplanen, och i efterföljande skeden. De används främst som GIS-skikt. En planarkitekt svarar att de har ett informationslager i deras Webb-GIS och följs av en bedömning om den föreslagna användningen ska på riksintresset eller inte. En GIS-samordnare svarar att informationen används oftast i form av GIS-underlag som ligger till grund för en bedömning huruvida riksintressets värden påverkas negativt av en exploatering eller annan förändring i landskapet. Oftast krävs ingen egentlig GIS-analys utan bedömningen sker utifrån det skriftliga material som finns kopplat till GIS-objektet. I vissa fall har ändå GIS-analyser utförts – exempelvis i samband med regionala analyser kopplat till vindkraft, eller vid analyser om hur väl kollektivtrafiken stödjer möjligheterna att ta sig till viktiga områden för friluftsliv (där riksintresseområden ingår).

En respondent (plansamordnare) svarar mer utförligt på den här frågan och beskriver att det är en enorm skillnad mellan organisationer. Det är enligt respondenten viktigt att det finns aktuella data tillgängliga att överlagra med de data man arbetar med. *”På Norrköping fungerade det mycket bättre än andra organisationer hen har erfarenhet från, eftersom de hade bra kartsystem, var noggranna med att uppdatera data och där fanns både KLM och mätungenjörer för fältkontroller”*. Hen återkommer till hur bra det vore om data var lättare att hitta, och att kvaliteten vore säkrad.

Analyslager värdefull jordbruksmark

I vilken roll använder du information om analyslager värdefull jordbruksmark?

Översiktplanerare	5
Planarkitekt	3
GIS samordnare	3

Används ej	2
Som praktikant på samhällsbyggnadsenheten hos länsstyrelsen	1
Tillhandahåller till våra handläggare inom Länsstyrelsen utifrån vad som finns tillgängligt som geodata från olika aktörer bland annat Jordbruksverket, även om det kan upplevas som en brist av geodata i detta ämne	1
Vad är värdefull åkermark?	1
Kartor, analyser, översiktsplanering	1
Planhandläggare	1
Byggaktör/projektutvecklingschef	1
Säkerställande att regelverk uppfylls och vidarebefordra info till andra enheter	1

I svaret "används ej" är det dels en som svarar att kommunen i stort saknar brukad jordbruksmark. Den som finns har inte varit aktuell för ny bebyggelse. En annan svarar att deras kommun inte har värdefull åkermark (jordbruksmark).

Personen som frågade "vad är värdefull åkermark" ställde en följdfråga vad som menas med jordbruksmark av nationell betydelse – "är det enligt 3:4 MB så skriv det".

Till vad används information om analyslager värdefull jordbruksmark?

GIS-kartor, Översiktsplanering	5
Detaljplanering	3
Används ej	2
Ansökningar om planbesked	2
Förhandsbesked (bygglov)	2
Svårtolkat*	1
Underlag för korrekt ärendehandläggning inom samtliga berörda områden	1
Visa i webbkarta för kommunens interna användare.	1
Analyser	1
I samråd med lantmäteriet	1
Förstudiearbete för bebyggelseutveckling	1
Gestaltningssuppdrag, planbesked, strukturanalyser, lokaliseringsprövning	1
Byggande av järnväg, solcellsetablering, exploatering av J-mark mm	1

Vad gäller översiktsplaner visar svaren mer specifikt att det handlar om formulering av riktlinjer till ÖP och avvägningar om lämplig markanvändning för att se hur de har förhållit sig till jordbruksmarken både i nutid och i föregående

ÖP. Används även som planeringsunderlag i extern webbkarta för översiktsplan.

* Enligt en respondent var det svårt att tolka frågan då hen ställer sig frågande till "vad som är värdefull åkermark eller ej sedan senaste infon från LST".

I vilka processer sker informationsflöden eller informationsutbyte av analyslager värdefull jordbruksmark med andra intressenter?

Underlag för både ÖP, DP	6
Används ej/Vet ej	5
Förhandsbesked (bygglov)	4
Internt i kartprogram	1
Planprocessen	1
Utbildning av politiker	1
Lantmäteriärenden	1
Gestaltningssuppdrag, planbesked, strukturanalyser, lokaliseringsprövning	1

Återigen är det fler som svarar "vet ej" då det verkar finnas en oklarhet kring vad värdefull åkermark (jordbruksmark) är.

Vilka intressenter/aktörer delar du information om analyslager värdefull jordbruksmark med i din roll?

Olika enheter på kommunen	3
Medborgare	3
Politiker	3
Myndigheter	3
Byggaktörer	2
Interna parter som ärendehandläggare inom länsstyrelsen	2
Konsulter	1
Främst med efterföljande skeden i samhällsbyggnadsprocessen, ofta kopplat med våra ställningstaganden	1
Används ej	1
Alla möjliga användare av våra interna och externa webbkartor	1
Gestaltningssuppdrag, planbesked, strukturanalyser, lokaliseringsprövning	1
Mark- och exploateringsavdelningen	1

Hur används informationen om analyslager värdefull jordbruksmark?

Översiktsplan-kartor, GIS-analyser	7
Bedömningar inom all ärendehandläggning för Länsstyrelsen	2
Saknar kartunderlag för värdefull åkermark	1
PDF-kartor till lokalisering/prövning/fastighetsutveckling	1
Kommunkartor för att bedöma byggbarhet	1
Som underlag till detaljplaner	1

När informationen används som underlag till detaljplaner används det enligt en respondent som bild eller tolkad information beskrivet i text.

Respondenten som svarade att de "saknar underlag för värdefull åkermark" svarar även att de funderat på att ta fram det. Problemet är enligt respondenten att det kan variera vad som är att betrakta som brukningsvärd jordbruksmark. Respondenten menar att de anser att prövningen om vad som är att betrakta som brukningsvärd jordbruksmark görs bäst i detaljplan eller bygglov.

Ett antal översiktsplanerare svarar att information för värdefull åkermark främst används som GIS-skikt tillsammans med generell hållna ställningstaganden. En annan översiktsplanerare svarar att informationen används för att analysera jordbruksmark, främst om den är utsatt för exploateringstryck.

En planarkitekt svarar att det finns ett lager i deras webbgis som nu är utdaterat enligt länsstyrelsen. Använder därför länsstyrelsens GIS-skikt och försöker göra en översiktlig bedömning. En mer ingående utredning behöver dock göras i detaljplanen.

I vilken typ av organisation arbetar du?

Offentlig	19
Privat	5

Var verkar din organisation?

Lokalt	16
Regionalt	9
Nationellt	5

Information respondenter

I vilken roll använder du information om riksintresse för friluftsliv?	I vilken roll använder du information om analyslager värdefull jordbruksmark?	Var verkar din organisation?	I vilken typ av organisation arbetar du?
--	---	------------------------------	--

GIS samordnare	GIS samordnare	Lokalt	Offentlig
Översiktsplanerare	Används ej	Lokalt; Regionalt; Nationellt	Offentlig
Planarkitekt	Planarkitekt	Lokalt	Offentlig
Översiktsplanerare	Översiktsplanerare	Lokalt	Offentlig
Översiktsplanerare	Översiktsplanerare	Lokalt	Offentlig
Planarkitekt	Planarkitekt	Lokalt	Offentlig
Praktikant	Praktikant	Lokalt; Regionalt	Student på universitet
Praktikant	Praktikant	Lokalt; Regionalt	Student på universitet
GIS samordnare	GIS samordnare	Regionalt	Offentlig
Chef på bygglovsavdelning	Chef på bygglovsavdelning	Lokalt	Offentlig
Geodata-samordnare	Geodata-samordnare	Lokalt	Offentlig
Samordnare i arbetet med friluftsliv, LST		Regionalt; Nationellt	Offentlig
GIS-utvecklare	Kartor, analyser, ÖP-planering	Lokalt	Offentlig
Planhandläggare	Planhandläggare	Regionalt	Offentlig
Översiktsplanerare	Översiktsplanerare	Lokalt; Regionalt	Offentlig
GIS-ingenjör, GIS-samordnare		Lokalt	Offentlig
Planarkitekt	Planarkitekt	Nationellt	Privat
Byggaktör, projektutvecklingschef	Byggaktör, projektutvecklingschef	Nationellt	Privat
Plansamordnare		Lokalt; Nationellt	Privat
Översiktsplanerare	Översiktsplanerare	Lokalt	Offentlig
Friluftsstrateg		Lokalt	Offentlig
Planhandläggare	Planhandläggare	Regional	Offentlig
GIS-samordnare		Regionalt	Privat
Översiktplanerare		Regionalt	Offentlig

Enkät GISS-utredning Miljöinformation i en digital samhällsbyggnadsprocess

Riksintressen för friluftsliv

Läs mer om Riksintressen för friluftsliv här: Riksintressen för friluftsliv

<https://bit.ly/naturvardsverket-riksintressen>

1. I vilken roll använder du information om riksintresse för friluftsliv?
Ex planarkitekt, bygglovshandläggare

2. Till vad används information om riksintresse för friluftsliv?
Ex detaljplanering, säkerställa att regelverk uppfylls, MKB

3. I vilka processer sker informationsflöden eller informationsutbyte av riksintresse för friluftsliv med andra intressenter?
Ex översiktsplaneprocessen, bygglovsprocessen

4. Vilka intressenter/aktörer delar du information om riksintresse för friluftsliv med i din roll?
Ex planavdelningen, miljöenheten, andra myndigheter, byggaktörer, medborgare

5. Hur används informationen om riksintresse för friluftsliv?
Ex GIS-analyser som underlag för detaljplanering, som ett av flera underlag i ärendehanteringssystemet för bygglovsbedömning, visualiserat med annat planeringsunderlag på karta, i en pdf för analys och bedömning som ligger till grund för strategiska dokument (beskrivet på sätt som skapar en förståelse för i vilket format informationen används idag)

Värdefull åkermark

Med Värdefull åkermark menas det analyslager som består av olika informationsmängder från bland annat Jordbruksverket (ex vilka som får EU-stöd, inhämtat underlag/enkät svar från lantbrukare).

Exakt vilka informationsmängder kan idag skilja sig åt i olika sammanhang, mellan olika kommuner - läs mer om värdefull åkermark här: <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/jordbruksmarkens-varden>

6. I vilken roll använder du information om värdefull åkermark?
Ex planarkitekt, bygglovshandläggare

7. Till vad används information om värdefull åkermark?
Ex detaljplanering, säkerställa att regelverk uppfylls, MKB

8. I vilka processer sker informationsflöden eller informationsutbyte av värdefull åkermark med andra intressenter?
Ex översiktsplaneprocessen, bygglovsprocessen

9. Vilka intressenter/aktörer delar du information om värdefull åkermark med i din roll?
Ex planavdelningen, miljöenheten, andra myndigheter, byggaktörer, medborgare

10. Hur används informationen om värdefull åkermark?
Ex GIS-analyser som underlag för detaljplanering, som ett av flera underlag i ärendehanteringssystemet för bygglovsbedömning, visualiserat med annat planeringsunderlag på karta, i en pdf för analys och bedömning som ligger till grund för strategiska dokument (beskrivet på sätt som skapar en förståelse för i vilket format informationen används idag)

Information om dig som svarat

Du kan besvara enkäten anonymt. Men, om du vill fylla i uppgifterna nedan så kanske vi kontaktar dig med följdfrågor. Alla personuppgifter kommer i så fall att behandlas enligt GDPR, och raderas så snart utredningen är klar. Alla svar kommer oavsett behandlas anonymt vidare i utredningen.

1. I vilken typ av organisation arbetar du?

Svarsalternativ: Offentlig, Privat, Akademi/Lärosäte, Ideell förening

2. Var verkar din organisation?

Svarsalternativ: Lokalt, Regionalt, Nationellt

3. Ditt namn, Namn på organisation, Mail eller telefonnummer (frivilligt)